

IZ VSEBINE: **2** Uvodnik **3** Podelitev reda za zasluge Zvezi delovnih invalidov Slovenije **10** Skupaj za boljši svet za vse: vključevanje invalidov v razvoj **13** Konvencija o pravicah invalidov – dve leti njenega uresničevanja v Sloveniji **16** Razmislek ob evropskem letu prostovoljstva **19** Vrednote pri delovanju invalidske organizacije **24** Sodelovanje z delodajalci ter medinstitucionalno sodelovanje pri zaposlovanju invalidov **28** O diskriminaciji invalidov in kršitvah njihovih državljanskih pravic **32** Čustveno mentorstvo in vrednotni sistem **34** Mednarodna konferenca FIMITIC **36** Osveščanje in ozaveščanje otrok in mladine **39** Kulturni dogodek – revija pevskih zborov ZDIS v Lenartu **41** Neučinkovitost sistemov obravnavanja invalidov – ameriški primer **42** Nagovor predsednika Državnega sveta mag. Blaža Kavčiča na podelitvi listine »Občina po meri invalidov« za leto 2011 Občini Slovenske Konjice (2. december 2011)

VSEBINA

UVODNIK (Drago Novak).....	2
PODELITEV REDA ZA ZASLUGE ZVEZI DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE.....	3
SKUPAJ ZA BOLJŠI SVET ZA VSE: VKLJUČEVANJE INVALIDOV V RAZVOJ (Marjan Kroflič).....	10
KONVENCIJA O PRAVICAH INVALIDOV – DVE LETI NJENEGA URESNIČEVANJA V SLOVENIJI (mag. Cveto Uršič, MDDSZ).....	13
RAZMISLEK OB EVROPSKEM LETU PROSTOVOLJSTVA (mag. Senka Š. Vrbica).....	16
VREDNOTE PRI DELOVANJU INVALIDSKE ORGANIZACIJE (mag. Tanja Hočevar).....	19
SODELOVANJE Z DELODAJALCI TER MEDINSTITUCIONALNO SODELOVANJE PRI ZAPOSLOVANJU INVALIDOV (mag. Zdenka Wltavsky).....	24
O DISKRIMINACIJI INVALIDOV IN KRŠITVAH NJIHOVIH DRŽAVLJANSKIH PRAVIC (Marjan Kroflič).....	28
ČUSTVENO MENTORSTVO IN VREDNOTNI SISTEM (spec. Evalda Bizjak, dipl. delavna terapevtka, velnes svetovalka).....	32
MEDNARODNA KONFERENCA FIMITIC (mag. Andrejka Fatur Videtič).....	34
OSVEŠČANJE IN OZAVEŠČANJE OTROK IN MLADINE (Mateja Vovk).....	36
KULTURNI DOGODEK – REVIJA PEVSKIH ZBOROV ZDIS V LENARTU (Tatjana Bečaj).....	39
NEUČINKOVITOST SISTEMOV OBRAVNAVANJA INVALIDOV – AMERIŠKI PRIMER (Mateja Vovk).....	41
NAGOVOR PREDSEDNIKA DRŽAVNEGA SVETA MAG. BLAŽA KAVČIČA NA PODELITVI LISTINE »OBČINA PO MERI INVALIDOV« ZA LETO 2011 OBČINI SLOVENSKE KONJICE (2. december 2011).....	42

Na naslovnici:

Podelitev reda za zasluge Zvezi delovnih invalidov Slovenije: predsednik RS dr. Danilo Türk in Drago Novak, predsednik ZDIS

GLASILO

**Zveze delovnih
invalidov Slovenije**
št. 8/2011

Izdajatelj:

Zveza delovnih invalidov Slovenije
Dunajska 101, 1000 Ljubljana

Za izdajatelja:

Drago Novak,
predsednik Zveze delovnih invalidov Slovenije

Uredniški odbor:

mag. Tanja Hočevar, Ivan Mrevlje,
Anton Kastelic, Mira Šinkovec

Oblikovanje in grafična priprava:

Birografika BORI d.o.o., Ljubljana

Tisk:

Birografika BORI d.o.o., Ljubljana

Naslov uredništva:

Zveza delovnih invalidov Slovenije
Dunajska 101, 1000 Ljubljana
Telefon: 01 566 14 59
Faks: 01 566 14 60
E-mail: zdis@siol.net

Revija je brezplačna, in v javnem interesu, zaradi česar na podlagi 6. točke 42. člena Zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 117/2006) ni zavezana plačilu DDV.

Izhaja v nakladi 1000 izvodov.

ISSN 1854-0759

UVODNIK

Slovenski invalidi smo v času finančno ekonomsko krize s strani posameznikov iz socialno deklariranih političnih strank soočeni s poskusom finančne redukcije v smislu odvzemanja javnih sredstev namenjenih za financiranje posebnih socialnih programov, delovanja in razvojnih investicij invalidskih organizacij. Julija letos je skupina poslancev pod pretvezo ponavljajočih se javnosti všečnih podmen transparentnosti, pravičnosti, konflikta interesov in uravnoveženosti zastopnikov invalidskih in humanitarnih organizacij za uresničevanje neoliberalne agende brez kakršnekoli po Konvenciji OZN o pravicah invalidov zagotovljene participacije reprezentativnih predstavnikov slovenskih invalidov, vložila novelo zakona, ki urejuje sestavo in strukturo Sveta Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij - FIHO. Cilj je znižanje števila predstavnikov invalidskih organizacij iz sedanjih 16 na 10 ter znižanje števila predstavnikov humanitarnih organizacij iz sedanjih 12 na 10. Uravnovežena sestava navedenih predstavnikov na 50:50 pa bi posledično potegnila za sabo tudi spremembo delitvenega razmerja celotnih sredstev FIHO iz sedanjih 65%:35% v korist invalidskih organizacij proti humanitarnim organizacijam na novo razmerje 50%:50%. Konkretno to pomeni izgubo skoraj 2.000.000,00 € v škodo invalidskih organizacij. Seveda ta zakon tega eksplicitno ne omenja, vendar je še vsaka zakonska sprememba doslej invalidom prinesla krčenje finančnih resursov.

Evalvacijska analiza FIHO-ta jasno pokaže, da so za skoraj vse invalidske organizacije sredstva FIHO vitalnega pomena, za veliko večino humanitarnih organizacij, ki jih je vedno več pa samo eden od različnih virov, redko eksistenčnega pomena.

V Zvezi delovnih invalidov Slovenije in tudi naši krovni organizaciji slovenskih invalidov NSIOS odločno nasprotujemo takšnemu načinu neutemeljenih sprememb, zaradi česar smo preko javnega poziva tako invalidov in njihovih družinskih članov, kakor tudi drugih podpornikov invalidskega gibanja, v enem mesecu poletnih počitnic proti zakonu zbrali več kot 20.000 peticijskih podpisov slovenskih državljanov na podlagi 45. člena Ustave RS ter jih v začetku septembra predali v Državnem zboru RS.

Čeprav je Vlada padla in je bil slovenski parlament 21.10.2011 razpuščen, so poslanci zakon ZLPLS-D izglasovali, vendar bomo poskušali narediti vse, da se zakon ne uveljavi.

Vse invalidske organizacije včlanjene v NSIOS smo zbrale več kot 7.000 podpisov državljanov Republike Slovenije v smislu pobude volivcem za razpis naknadnega zakonodajnega referenduma, ko bomo morali v predpisanem roku zbrati 40.000 na upravnih enotah overjenih podpisov podpornikov za ohranitev sedanjega uspešnega in učinkovitega javnega sistema financiranja vseh dejavnosti invalidskih organizacij.

Pobudo za referendum smo vse invalidske organizacije včlanjene v NSIOS označile kot očitno žal neizogibno obliko legalnega boja za legitimne interese slovenskih invalidov.

Kakor ste bili seznanjeni so naša prizadevanja za zbiranje najmanj 2.500 podpisov slovenskih državljanov za pričetek zbiranja 40.000 overjenih podpisov za razpis referenduma o ZLPLS-D bila uspešno dokončana. Predsednik Državnega zbora RS je ne glede na naša izražena pričakovanja, da bi pričel rok za zbiranje podpisov teči 3.1.2012 iz razlogov predvolilne kampanje, decembrskih praznikov in objektivnega dejstva invalidnosti naših članov, odredil, da prične rok za zbiranje podpisov teči od 17.11.2011 ob 00.00 in konča 21.12.2011 ob 24.00 uri.

Določena nam je tudi šifra referenduma, to je 518 in sprejeli so naš predlog za poimenovanje referenduma, ki se glasi: ***PROTI diskriminaciji invalidov in rušenju invalidskih organizacij.***

Geslo letošnjega mednarodnega dneva invalidov je: ***»Evropska pot iz krize: Uveljavljanje pravic invalidov.«*** V kriznih časih so vedno bolj očitni problemi financiranja posebnih socialnih programov, ki so namenjeni ranljivim skupinam ljudi, zlasti invalidom.

Geslo samo nas vzpodbuja, da invalidi moramo uveljaviti pravice za dostojno in kvalitetno življenje, pomeni, da bi morala država-Vlada RS (poslanci) upoštevati načelo: ***»Nič o invalidih brez invalidov!«*** in nam pomagati poiskati vir, ki bi bil večji, ne pa ga zmanjševati, kar nas bo doletelo z uveljavitvijo tega zakona ZLPLS-D.

Obžalujemo pa, da letošnje leto ne sodeluje s člankom v našem Glasilu generalna direktorica Direktorata za invalide MDDSZ.

Drago Novak,
predsednik ZDIS

*Predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk
je na podlagi sedme alineje prvega odstavka 107. člena
Ustave Republike Slovenije ter 4. točke 7. člena in 10. člena
Zakona o odlikovanjih Republike Slovenije – ZOdl
- uradno prečiščeno besedilo (Uradni list RS, št. 69/04),*

odlikoval

Zvezo delovnih invalidov Slovenije

z

REDOM ZA ZASLUGE

za uspešne dosežke v invalidskem varstvu v več kot štiridesetletnem delovanju

Zveza delovnih invalidov Slovenije je največja invalidska organizacija v Sloveniji s skoraj 60.000 člani v 69 občinskih oziroma medobčinskih invalidskih društvih. Njeni prostovoljci delujejo v vseh slovenskih občinah. Prvotno je bila ustanovljena kot krovna organizacija vseh telesnih invalidov Slovenije, pozneje pa se je izoblikovala kot zveza delovnih invalidov, odprta za vse s telesnimi okvarami. Pri svojem delovanju se je posodobila in sprejela doktrino, da invalidnost ni le zdravstveni problem, ampak tudi problem izrivanja ljudi na družbeno obrobje in kratenja njihovih človekovih pravic. V skladu s to doktrino je skupaj s Svetom invalidskih organizacij Slovenije podprla pobudo za spremembo ustave, ki od leta 2004 v 14. členu o načelu nediskriminacije posebej navaja tudi invalidnost.

V okviru socialnih programov, katerih cilj je vključevanje invalidov v družbo in utrjevanje njihovega družbenega položaja, izvaja Zveza delovnih invalidov Slovenije vrsto samostojnih projektov, kot so programi za ohranjanje zdravja, programi za psihosocialno rehabilitacijo delovnih invalidov, rehabilitacijski programi za zaposlene delovne invalide in iskalce zaposlitve, usposabljanje za dejavno življenje in delo, pomoč pri odpravljanju arhitekturnih ovir in ovir v bivalnem in delovnem okolju, opremljanje s tehničnimi pripomočki, ustvarjalne delavnice in terapevtske skupine, obveščanje o vsem tem s publikacijami, priročniki, zgibankami in obvestili, zagovorništvo in pravna pomoč, pa tudi programi za vključevanje invalidov v kulturno življenje, rekreacijo in šport.

Poleg tega društva invalidov, ki so člani Zveze delovnih invalidov Slovenije, izvajajo posebne socialne programe tudi v lokalnih skupnostih. Skrbijo za čim kakovostnejše neodvisno življenje težkih negibnih invalidov, zagotavljajo invalidom prvo osebno in socialno pomoč in informacije, jim pomagajo po težkih operacijah ali po nastanku invalidnosti, vključujejo invalide v kulturno in družbeno življenje ter rekreacijo in šport.

Eden odmevnejših in uspešnejših projektov Zveze delovnih invalidov Slovenije je "Občina po meri invalidov". Zveza podeljuje občinam, ki s svojim načrtnim in trajnim ukrepanjem, odstranjevanjem arhitekturnih ovir in vključevanjem invalidov v družbeno življenje zagotavljajo višjo kakovost njihovega bivanja, posebno priznanje. Listino Občina po meri invalidov so zdaj pridobile Ajdovščina, Velenje, Radovljica, Trbovlje, Hrastnik, Radlje ob Dravi, Rogaška Slatina, Slovenj Gradec in Zagorje ob Savi.

Poseben projekt Zveze delovnih invalidov Slovenije je bila tudi akcija "Civilizirano parkiranje", namenjena nepravilnemu parkiranju osebnih vozil na prostorih, določenih za invalide.

Zelo pomembna pa sta tudi dogovora o ravnanju z invalidi na delovnem mestu, ki ju je Zveza delovnih invalidov Slovenije sprejela, podpisali pa so ju s sindikati in delodajalci. Leta 2003 je skupaj s štirimi reprezentativnimi sindikati, Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, Konfederacijo sindikatov Pergam, Konfederacijo sindikatov 90 Slovenije ter Konfederacijo novih sindikatov Slovenije - Neodvisnost slovesno podpisala "Smernice za delovanje sindikatov v zvezi z zaposlenimi invalidi". Leta 2005 pa je z Gospodarsko zbornico Slovenije podpisala "Dogovor o smernicah za ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu".

Ljubljana, 14. februar 2011

Handwritten signature in black ink, appearing to read "Duško". The signature is stylized and written in a cursive-like font.

Z ukazom št. 094-06-10/2011 z dne 10. februarja 2011

PRESEDNIK REPUBLIKE SLOVENIJE

odlikuje

Zvezo delovnih invalidov Slovenije

z

REDOM ZA ZASLUGE

za uspešne dosežke v invalidskem varstvu v več kot
štiridesetletnem delovanju.

Ljubljana, 10. februarja 2011

dr. Danilo Türk
PRESEDNIK

PODELITEV REDA ZA ZASLUGE ZVEZI DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Predsednik RS, dr. Danilo Türk in Drago Novak, predsednik ZDIS

Predsednik RS, dr. Danilo Türk med pogovorom s člani ZDIS

Skupinska slika vodstva ZDIS s predsednikom RS, dr. Danilom Türkom

Miran Krajnc, bivši predsednik ZDIS; mag. Franc Hočevar, svetovalec predsednika RS za zdravstveno in socialno varstvo ter humanitarna vprašanja in mag. Tanja Hočevar, sekretarka ZDIS

Druženje na podelitvi

Red za zasluge

Drago Novak, predsednik ZDIS in dr. Danilo Türk, predsednik RS

Red za zasluge

Anton Kastelic in Jožef Freidl, člana UO ZDIS s predsednico strokovnega sveta ZDIS mag. Andrejko Fatur – Videtič

Miran Krajnc, bivši predsednik ZDIS in Ivan Mrevlje, član UO ZDIS v razgovoru s predsednikom RS dr. Danilom Türkom

SKUPAJ ZA BOLJŠI SVET ZA VSE: VKLJUČEVANJE INVALIDOV V RAZVOJ

Marjan Kroflič

Uvod

Mednarodni dan invalidov, 3. december, so z resolucijo 47/3 v Organizaciji Združenih narodov (dalje ZN) proglasili dne 14. oktobra 1992 ob izteku Desetletja invalidov (1983-1992). Obeležje tega dne naj bi v svetu prispevalo k boljšemu razumevanju položaja invalidov v družbi. Praznovanje tega dne naj bi spodbudilo države in državljane, da bi tudi invalidom priznali pravico do dostojanstva in blaginje ter človekove in državljanske pravice enako kot vsem. Mednarodni dan invalidov zato razumemo kot prispevek k povečanemu zavedanju prednosti (koristi) integracije invalidov v področju političnega, ekonomskega in kulturnega življenja. Dan naj bi bil tudi priložnost za druženje posameznikov, poslovnežev, predstavnikov invalidskih organizacij in vlade, da bi ob skupnem praznovanju spoznavali zmožnosti in dosežke invalidnih državljanov ter njihov prispevek k družbenemu razvoju.

Samo leto dni pozneje, ko so Združeni narodi 3. december proglasili za Mednarodni dan invalidov, je leta 1993 Evropska komisija s sklepom zaznamovala ta dan tudi kot Evropski dan invalidov. V Evropski uniji naj bi prispeval k povečanju občutljivosti za vprašanja invalidov v državah članicah in promocijo sodelovanja na tem področju. Od takrat dalje Evropska komisija podpira na evropski in na nacionalnih ravneh vse prireditve, posvečene evropskemu dnevu invalidov.

Združeni narodi uvajajo letos prvič poleg splošnega tematskega gesla tudi več podtem

Tako kot vsako leto tudi letošnje geslo izhaja iz osnovnega cilja ZN za področje invalidnosti: postopoma doseči polno in enako uživanje človekovih pravic invalidov. Vedno znova se namreč odkriva, da so mnogi invalidi v družbi še vedno zapostavljeni, stigmatizirani in zato tudi diskriminirani. Še vedno jih najdemo odrinjene na rob družbe kot marginalizirano skupino državljanov. In v vseh državah EU

so invalidi nesorazmerno revnejši od zdravih državljanov, pogosteje ostajajo brez zaposlitve, med njimi je celo ugotovljena višja stopnja smrtnosti.

Izkušnje in ugotovitve v svetu kažejo, da soudeležba invalidov v procesu razvoja družbe prispeva h koristim skupnosti. Vključenost državljanov v razvoj namreč ustvarja priložnosti za vsakogar, ki je ali pa ni invalid. Zato je vključevanje invalidov in njihovih organizacij v razvojne napore pomembno za razvijanje razvojnih programov. Letošnje geslo želi zato poudariti pomen vključevanja invalidov v razvojne projekte držav.

Geslo »Skupaj za boljši svet za vse: vključevanje invalidov v razvoj« (neuradni prevod gesla M. K.: »Together for a better world for all: Including persons with disabilities in development«) ni bilo sprejeto naključno. Dozorelo je spoznanje, da je potrebno vprašanja invalidnosti vključiti tudi v razvojne dokumente. Invalidnost mora najti svoje mesto v politiki, v programih in pri določanju sredstev iz skladov za posamezne razvojne programe in projekte. Vključevanje invalidnosti v razvoj je predpogoj za ustrezno strategijo, s katero bo mogoče doseči enakopravnost invalidov v vsakdanjem življenju (mainstream).

Konvencija ZN o pravicah invalidov je postala mednarodna obvezujoča pogodba. Uporabna je tudi kot razvojno orodje, ker navaja možnosti, ki omogočajo krepitev razvojne politike za implementacijo mednarodno dogovorjenih razvojnih ciljev za področje invalidnosti. Na 7. plenarni seji 21. decembra 2010 je generalna skupščina ZN sprejela na osnovi poročila Tretjega komiteja (A/65/448) resolucijo 65/186 z naslovom »Uresničevanje milenijskih ciljev za invalide do leta 2015 in potem« - »Realizing the Millennium Development Goals for persons with disabilities towards 2015 and beyond«. Resolucija pozitivno ocenjuje sklepni dokument srečanja na visoki ravni na plenarnem zasedanju Generalne skupščine o razvojnih ciljih tisočletja, ki poziva k okrepljenemu in konkretnemu prizadevanju za uresničitev ciljev za vse, vključno za invalide. Ta dokument in osnutek resolucije ZN 65/1 »Obdržimo obljubo: združeni doseči razvojne ciljev tisočletja« - »Keeping the

promise: united to achieve the Millennium Development Goals» navajata doslej sprejete dokumente ZN o invalidnosti in ovire, ki preprečujejo, da bi dosegli njihovo implementacijo. Še vedno namreč ostaja odprto vprašanje, kako okrepiti prizadevanja za vključevanje invalidov na vseh področjih kot so navedeni v razvojnih ciljnih tisočletja.

Kako bodo v Organizaciji združenih narodov zaznamovali letošnji Mednarodni dan invalidov?

Odbor za ekonomske in socialne zadeve ZN je zaprosil svoje partnerje v sistemu ZN in širšo javnost civilno družbo, da so sodelovali pri oblikovanju letošnjega gesla. Poleg že navedene teme je prvič predlaganih tudi kar nekaj podtem. Z njimi se želi opozoriti na ključna področja, na katerih bi podpirali v medsebojnem dopolnjevanju vključevanje invalidnosti v vse razvojne procese.

Navajam nekatere podteme, s katerimi želijo podpreti glavno temo. To so: (1) vključitev invalidov v splošni življenjski tok; (2) iskanje primerne perspektive invalidov v razvojnih procesih, tudi za invalidne ženske in deklice ter invalidne otroke in mladino; (3) vprašanje dostopnosti za invalide – odstranjevanje ovir, socialnih in fizičnih, ki ovirajo vključevanje invalidov v družbo; (4) promocija razvoja, ki bo vključeval tudi invalidska vprašanja; (5) spodbujanje zbiranja podatkov in statistiko o invalidnosti.

“Evropska pot iz krize: Uveljavljanje pravic invalidov”

Za letošnji Evropski dan invalidov Evropska komisija pripravlja skupaj z Evropskim invalidskim forumom 1. in 2. decembra konferenco z naslovom “Evropska pot iz krize: uveljavljanje pravic invalidov” (“Europe’s way out of the crisis: The disability rights perspective”).

Leto 2011 je gotovo zgodovinski mejnik za uresničevanje pravic invalidov - Konvencija ZN o pravicah invalidov je postala obvezujoča, decembra 2010 jo je ratificirala tudi Evropska unija. Toda svetovna finančna in gospodarska kriza je negativno vplivala na življenjske razmere evropskih državljanov, še posebej invalidov, in Slovenija ni izjema. Varčevalni ukrepi vlad držav članic EU so najbolj prizadeli invalide. Zato ni naključje, da je Evropski invalidski forum predlagal prav to tematsko konferenco, na kateri bi raziskali življenjsko perspektivo invalidov in njihovih pravic z vidika krize. Zaključki konference bodo na voljo pravi tre-

nutek, saj Evropska komisija že pripravlja večletni finančni okvir za po letu 2013 in predlog za kohezivno politiko. Konferenca je pomembna tudi zato, da se raziščejo poti iz krize na osnovi EU zakonodaje, njene politike in proračuna ter da se na teh osnovah zagotovijo in izboljšajo pravice invalidov.

Evropski dan invalidov je le eno izmed prizadevanj EU, da bi invalidnost vključili v strategijo EU o invalidnosti tudi za obdobje 2010 – 2020. Ta razvojni dokument bo pomemben instrument politike za nadaljnje izvajanje Konvencije ZN o pravicah invalidov in za vse politične pobude EU na tem področju.

Knjiga ZDIS: Inovativni ukrepi za ohranjanje zaposlitve invalidov v gospodarski krizi

Cilj konference 1. in 2. decembra je (1) opredeliti v kontekstu svetovne finančne in gospodarske krize vpliv le-te na uživanje in uresničevanje človekovih pravic invalidov ter (2) analizirati instrumente politike EU, na podlagi katerih bi izšli iz krize tudi ob izvajanju Konvencije ZN o pravicah invalidov. Na konferenci bodo v panelnih razpravah poleg Evropske komisije sodelovali invalidi, predstavniki invalidskih organizacij, socialni partnerji, predstavniki servisnih služb in strokovnjaki na področju invalidnosti ter dostopnosti. V ospredju bodo vsekakor primeri dobrih praks,

možne prihodnje politike na tem področju s prikazom praktičnih primerov reševanja problemov v državah članicah EU.

In kaj se dogaja v Sloveniji z vključevanjem invalidnosti v razvojne dokumente?

Vlada Republike Slovenije je leta 2005 sprejela temeljni dokument Strategije razvoja Slovenije, vendar v njem invalidi niso posebej navedeni – uporabljena je dikcija 'posameznik' kot npr. izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh posameznic in posameznikov. Pomembno pa je omeniti Akcijski program za invalide 2007 – 2013, ki ga je sprejela Vlada novembra leta 2006. V njem je zapisanih 12 ciljev in 124 ukrepov za zagotovitev ustreznega družbenega položaja invalidov na vseh področjih življenja. Za uresničevanje le-teh so navedeni tudi nosilci.

Nov dokument Strategije razvoja Slovenije 2013 – 2020 naj bi Vlada sprejela do 31. decembra 2011. To se ne zdi verjetno glede na trenutno politično krizo, predčasne volitve pa bodo 4. decembra 2011, dan po mednarodnem dnevu invalidov!

Na spletni strani Službe Vlade RS za razvoj in evropske zadeve je v dokumentu 'Priprave strategije razvoja Slovenije 2011 – 2020' v javni razpravi za področje socialne varnosti zabeležena tudi že sprejeta strategija Akcijski program za invalide 2007 – 2013! Program je odlično metodološko izdelan, tako da omogoča sledenje uresničevanja posameznih ukrepov. Na spletni strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve so objavljena poročila o uresničevanju Akcijskega programa za leta 2007, 2008 in 2009. Za leto 2010 je očitno zmanjkalo časa. Pred sprejemanjem Strategije razvoja Slovenije bi bilo potrebno ugotoviti, kateri ukrepi so bili doslej uresničeni in Akcijski program dograditi do leta 2020. Žal pa v javnih razpravah nisem zasledil kakih dopolnitev.

Viri:

United Nation Eable: <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=1561>

Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve: <http://www.svrez.gov.si/>

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: <http://www.mdds.gov.si/>

Evropski invalidski forum: <http://www.edf-feph.org/>

Združeni narodi: <http://www.un.org/en/>

Mednarodni dan invalidov je priložnost za promocijo invalidskega gibanja tudi v Sloveniji

Če razumemo Mednarodni dan invalidov kot priložnost za invalidsko gibanje in za invalidske organizacije, da pritegnejo pozornost podjetnikov, vlade, celotne sfere civilne družbe, potem bi bilo umestno, da invalidske organizacije organizirajo javno diskusijo v različnih forumih in kampanjah za vključevanje invalidov in njihovih družin v razvojno agendo. Le tako bi lahko našli najboljše rešitve za vključevanje invalidov v razvojno strategijo družbe, tako z vidika upravičencev kot tudi aktivnih akterjev.

V Zvezi delovnih invalidov Slovenije nekatera lokalna društva sicer organizirajo prireditve in odprte dneve ter izvajajo pedagoško akcijo o ozaveščanju šolarjev o invalidnosti. Vendar se na prireditvah premalo prikazujejo uspešni primeri vključevanja invalidov v družbo in njihov prispevek k razvoju njihove ožje skupnosti. Če bi ravnali tako, bi nedvomno prispevali k povečanju vključevanja invalidov v vsakdanji tok življenja na vseh področjih družbenega razvoja na osnovi enakih možnosti vseh državljanov. Sodržavljanje je potrebno vedno znova seznanjati s socialnimi in fizičnimi ovirami, ki invalidom preprečujejo njihovo vključitev v družbo.

Vendar se zdi se, da v Sloveniji ostajamo raje pri klasičnih oblikah promoviranja invalidskih vprašanj kot so sprejemi pri predsedniku Države in Vlade, ponekod tudi pri županih ter s proslavami in razstavami. Čas bi že bil, da se tudi pri nas organizirajo posvetovanja o vsebinskih vprašanjih vključevanja invalidnosti v razvojne dokumente.

KONVENCIJA O PRAVICAH INVALIDOV - DVE LETI NJENEGA URESNIČEVANJA V SLOVENIJI

mag. Cveto Uršič
MDDSZ, član prvega Odbora ZN za pravice invalidov

UVOD

Leto je naokoli in ponovno me je Zveza delovnih invalidov Slovenije povabila, da napišem prispevek za glasilo. Za letošnje glasilo sem bil povabljen, da napišem nekaj stavkov o Konvenciji o pravicah invalidov in njenem uresničevanju v Sloveniji. Naloga se mi je zdela na prvi pogled lahka. Slovenija mora, kot vse države, ki so Konvencijo ratificirale (to pomeni, da je Konvencijo potrdil državni zbor in da ima pri nas enako oziroma večjo moč kot domači zakoni) poročati Odboru Združenih narodov o njenem uresničevanju. Torej, narediti je treba samo obnovo oziroma kratek povzetek poročila. Vendar se na koncu nisem odločil za tak način pisanja.

SKOK NAZAJ PRED LETO 2008

Človekove pravice, take kot jih razumemo danes, so rezultat dolgotrajnega razvoja. Korenine imajo – gledano iz perspektive zahodne civilizacije – že v antični filozofiji. Vendarle pa so se človekove pravice razvile v njihovi zakonodajni univerzalnosti šele v obdobju po končani drugi svetovni vojni. Strahote, ki so se dogajale med to vojno so v mednarodni skupnosti spodbudile aktivnosti za sprejem splošnih in zavezujočih dokumentov s katerimi bi bile varovane temeljne človekove svoboščine in pravice. Tako je bila leta 1948 sprejeta Splošna deklaracija človekovih pravic, ki v prvem členu določa, da se »vsi ljudje rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje«. Triindvajset let kasneje so Združeni narodi sprejeli prvi, pravno neobvezujoč, dokument s področja invalidskega varstva, deklaracijo o pravicah duševno prizadetih oseb in štiri leta kasneje še Deklaracijo o pravicah invalidov. Naslednje prelomno leto je bilo 1981, ki so ga Združeni narodi razglasili za mednarodno leto invalidov in ga obeležili s sprejetjem Svetovnega programa delovanja v korist invalidov. V njem so pojasnili, da »načelo enakih pravic za invalide in ne-invalide pomeni, da so potrebe vsakega in vseh ljudi enako pomembne, da te

potrebe predstavljajo izhodišče za načrtovanje v družbi in da je vse vire potrebno uporabiti tako, da vsem posameznikom omogočajo enake možnosti za sodelovanje. Zopet je minilo deset let in sprejet je bil prvi celovit program dela v korist invalidov – Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov. Ta dokument je imel še vedno značaj priporočila – čas še ni bil zrel za pravno obvezujoč dokument, je bil pa zato vsebinsko izjemno bogat in sodoben. Prava predhodnica sedanjih konvencij! Odzvale so se tudi regionalne zveze. Evropska Unija je tako v 13. členu Amsterdamske pogodbe iz leta 1997 pooblastila Svet Evropske Unije, da »ustrezno ukrepa v boju proti diskriminaciji, ki bi temeljila na spolu, rasi ali nacionalnem pore-

Knjiga ZDIS: Za 14. člen – od ideje do ustavnega zakona

klu, verovanju ali prepričanju, **invalidnosti**, starosti ali spolni usmerjenosti».

V Sloveniji, so človekove pravice ustavnopravna kategorija. Ustava Republike Slovenije v 14. členu – nikakor ne smemo pozabiti, da je **pobuda za spremembo tega člena prišla iz vrst Zveze delovnih invalidov Slovenije** oziroma njene- ga takratnega predsednika Marjana Krofliča - določa, da so »vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, **invalidnost** ali katero- koli drugo osebno okoliščino.

V nadaljevanju so razgrajene posamezne pravice, ki vse temeljijo na načelu enakosti. Seveda smo tudi pri nas sprejeli vrsto nacionalnih programov in predpisov, ki naj bi invalidom zagotavljali pravice in odgovornosti zato, da bi imeli enake možnosti kot drugi. V samostojni Sloveniji je Državni zbor že marca 1991, kot prvi program v okviru socialne politike, sprejel Konceptcijo razvojne strategije invalidskega varstva kot celovit in usklajen program razvoja invalidskega varstva v Sloveniji. V naslednjih dveh desetletjih so bili sprejeti na primer Akcijski program za invalide 2007-2013, Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, z Zakonom o gradnji objektov in standardi dostopnosti se je izboljšala dostopnost grajenega okolja; ohranjala so se namenska sredstva v Loteriji Sloveniji za delovanje invalidskih in humanitarnih organizacij ter sofinanciranje njihovih programov; država je podpirala delovanje invalidskih organizacij in z njimi tesno sodelovala pri oblikovanju predpisov ter programov. Končno ne smemo mimo projekta 'Občina po meri invalidov', ki ga je leta 2003 oblikovala Zveza delovnih invalidov Slovenije.

LETO 2008

To leto bo ostalo v spominu Slovencev po številnih dogodkih. Kot prva država iz vrst novih članic oziroma bivših socialističnih držav smo predsedovali Evropski uniji in pripravili v Kranjski gori mednarodno odmevno konferenco z ministrskim srečanjem na temo ratifikacije Konvencije o pravicah invalidov. V spominu pa nam bo leto 2008 ostalo tudi zaradi smrti predsednika države dr. Janeza Drnovška, uvedli smo nov način cestninjenja na avtocestah, v Ljubljani so začeli graditi športni park v Stožicah, avgusta so bile hude nevšečnosti z vremenom, težave z ometom so bile v Šentviškem predoru v Ljubljani, jeseni so bile volitve, začela se je finančna in gospodarska kriza (ki žal še ni minila, nekateri napove-

dujejo v naslednjem letu celo drug vrhunec). Seveda pa ob preletu pomembnejših dogodkov ne moremo mimo ratifikacije Konvencije o pravicah invalidov v Državnem zboru.

Knjiga: Konvencija o pravicah invalidov

Slovenija se je aprila 2008 pridružila skupnosti držav, ki so se zavezale, da bodo spoštovale in uresničevale pravice zapisane v tej konvenciji! Ob tem se je tudi zavezala, da bo mednarodni skupnosti redno poročala o izvajanju določil konvencije. Prvo poročilo bi morala Slovenija oddati v dveh letih – z manjšo zamudo ga bo poslala konec leta. Vendarle, v opravičilo, poročilo bi moralo do konca letošnjega leta poslati 76 držav, pa ga je samo 14, to je manj kot petina.

IN KAJ SMO DELALI V LETIH 2008 – 2010

V lanskoletnem prispevku za glasilo sem zapisal, da se 'uradniki' radi hvalimo s številom zakonov, pravilnikov in programov, ki jih napišemo. O tem ali so vsi potrebni, dobri, učinkoviti – so pa seveda različna mnenja... V tolažbo in pogum uradnikom velja na tem mestu zapisati star latinski pregovor »Nič ni tako slabo, da ne bi vsebovalo nečesa koristnega«.

Slovenija se je tako z ratifikacijo Konvencije dodatno zavezala, da bo nadaljevala prakso, ki je lahko rečemo na podlagi orisanega v prejšnjih odstavkih, bila stalnica njenega delovanja od osamosvojitve dalje, da bo »zagotovila in spodbujala polno uresničevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse invalide brez kakršnekoli diskriminacije zaradi invalidnosti« (4. člen Konvencije o pravicah invalidov).

V lanskoletnem glasilu sem predstavil najpomembnejše aktivnosti našega ministrstva oziroma Direktorata za invalide. Zato velja tokrat pogledati 'čez ograjo' in predstaviti nekaj primerov dobre prakse, ki ste jo / so jo uresničevali izven ministrstva.

Začnimo z uresničevanjem 8. člena Konvencije, ki ureja področje dostopnosti. Leta 2008 je naše ministrstvo skupaj z Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS financiralo raziskavo »Ukrepi za uresničevanje pravic invalidov do dostopa brez ovir: inventarizacija obstoječih ovir v grajenem okolju in v objektih v javni rabi po Sloveniji«, ki sta jo izvedla Urbanistični inštitut RS in Inštitut RS za socialno varstvo – projekt bo končan letos. V prvi fazi so raziskovalci izvedli anketo med invalidi s katero smo želeli ugotoviti, kako se izvajajo ukrepi za zagotavljanje dostopnosti brez ovir, ki smo jih sprejeli v Sloveniji. V drugi fazi projekta, v letih 2009 in 2010, so raziskovalci s pomočjo invalidov izvedli obširno terensko raziskavo, v kateri so se osredotočili na ugotavljanje prisotnosti grajenih in komunikacijskih ovir pri izbranih objektih v javni rabi v dvanajstih 'pokrajinskih' središčih. Analizirali so dostopnost stavbe upravne enote, saj naj bi vendarle bilo oziroma mora biti urejanje osnovnih državnih dokumentov dostopno vsem. Drugi tip objektov pa je bil izbran glede na področje – področje zdravstva, storitvenih dejavnosti, kulture, izobraževanja, športa, gostinstva in turizma ter prometa. Prvi rezultati so objavljeni na spletni strani <http://dostopnost.uirs.si/>, kjer je izdelan tudi prvi spletni vodič.

Drug projekt, ki mu velja nameniti pozornost – in s katerim smo v Sloveniji osvetlili 16. člen Konvencije, ki prepoveduje izkoriščanje, nasilje in zlorabo nad invalidi - je študija o nasilju nad invalidi, ki jo je leta 2008 izvedel Urad za enake možnosti. Živimo v družbi, kjer je prisotno nasilje, tudi nad invalidi. Tako je na primer že v poročilu Evropskega invalidskega foruma iz leta 1999 zapisano, da je kar 50% vprašanih invalidov doživelo eno od oblik nasilja ali nadlegovanja v zadnjem letu. Večina jih je menila, da je nasilje v prvi vrsti posledica dejstva, da so invalidi. Najpogostejša oblika nasilja je bilo psihično nasilje, ki je vključevalo verbalno nasilje in žalitve – kar 46%. V raziskavi Urada za enake možnosti pa raziskovalci ugotavljajo, da

je nasilje nad invalidi v »našem prostoru še vedno prikrito nasilje, ki se pogosto dogaja v zasebnem prostoru in ga tako pogosto ne zaznajo niti sama društva invalidov, katerih članice in člani so žrtve nasilja«. Raziskovalci so ob tem poudarili, da so invalidne ženske pogosteje žrtve nasilja kot invalidni moški, in sicer se kot najpogostejši obliki nasilja, ki jih doživljajo ženske, pojavljata telesna ali fizična zloraba ter psihična ali čustvena zloraba, pri moških pa zanemarjanje. Kot največja težava na področju nasilja nad invalidnimi osebami so se pri družtvih invalidov izkazali neurejeni odnosi v družini (alkoholizem, premalo komunikacije, ljubosumje), pri centrih za socialno delo premajhna ozaveščenost o nasilju nad invalidnimi osebami ter nestrpnost družbe do invalidnih oseb, pri zdravstvenih domovih / patronažnih službah dejstvo, da je nasilje nad invalidnimi osebami prikrito nasilje, ter pri Zvezah neučinkoviti ukrepi za preprečevanje nasilja nad invalidnimi osebami. Žal se v zadnjih letih ne posveča dovolj pozornosti pojavu psihičnega in čustvenega nasilja na delovnem mestu – šikaniranju. Eno redkih raziskav je leta 2003 Tanja Hočevnar naredila v okviru Zveze delovnih invalidov Slovenije in rezultate objavila v knjigi Pravica do enakih možnosti in enake obravnave - Usposabljanje in zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in Sloveniji, katere soizdajatelj je bila tudi Zveza delovnih invalidov Slovenije.

Tretji projekt, ki ga želim predstaviti – in je pomemben za uresničevanje 31. člena Konvencije, ki zavezuje države, da zbirajo ustrezne statistične in druge podatke - je raziskava o pravicah invalidov, ki jih zagotavlja država. Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide je marca 2008 zadolžil naše ministrstvo, da izdela evalvacijo državne skrbi za invalide v obliki predstavitve zbirke socialnih transferjev s finančnim ovrednotenjem le teh. Ministrstvo je nalogo zaupalo Inštitutu za socialno varstvo, ki je pred nedavnim nalogo dokončal. Na več kot 230 straneh je zbran popis vseh pravic, ki so jih invalidi lahko uveljavljali leta 2010 – skupaj s številom upravičencev, obsegom finančnih sredstev, virom financiranja, pravno podlago in orisom vsebine pravice. Dodana vrednost raziskave je tudi priložen pregled socialnih transferjev po vrsti invalidnosti (gibalno ovirani, slepi in slabovidni, gluhi in naglušni in osebe z motnjami v duševnem razvoju). Tako imamo prvič v Sloveniji na enem mestu zbrane vse pravice, ki jih lahko uveljavljajo invalidi.

Kar nekaj primerov dobre prakse bi še veljalo predstaviti. Projekt Zveze delovnih invalidov Slovenije 'Občina po meri invalidov', h kateremu sta pristopili tudi največji slovenski mesti. Tudi posebne socialne programe, ki jih izvaja Zveza delovnih invalidov in druge invalidske organizacije. Veliko projektov se izvaja na področju kulture (na primer projekt

/ priročnik Dostopen muzej - Smernice za dobro prakso iz leta 2009 v katerem so oblikovane osnovne smernice za zagotavljanje dostopnosti muzejev invalidnim obiskovalcem in tudi drugim ciljnim skupinam s »posebnimi« potrebami, denimo starejšim odraslim, nosečnicam, staršem z majhnimi otroki.) Ali pa projekt zagotavljanja dostopnosti muzejskih zbirk gluhim obiskovalcem, ki ga je izvajal v Sloveniji Zavod Racio v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine v Celju in Mestnim muzejem Ljubljana. Seveda moramo omeniti tudi izvajanje programa osebne asistencije za najtežje gibalno ovirane, pa obsežno raziskovalno delo Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta – Soča, itd.

SKLEP

Ob predstavljenih ukrepih, predpisih, politikah, predvsem pa primerih dobre prakse, se seveda lahko vsakdo

od nas vpraša: Ali je res manj diskriminacije zaradi invalidnosti? Ali je Slovenija po ratifikaciji Konvencije zagotovila invalidom več ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic? Ali bolj spoštujemo različnost oziroma ali imajo invalidi več možnosti za neodvisno življenje? Moje odgovor ostaja DA – seveda z veliko rezervno! Marsikaj dobrega je bilo storjenega, žal pa je še vedno veliko diskriminacije, invalidi so še vedno ranljiva skupina, ki nima zadostne družbene podpore, še vedno je veliko ovir v okolju, veliko število invalidov živi pod pragom revščine, itd. Zato bo treba v poročilu, ki ga pripravljamo za Združene narode pošteno predstaviti tudi drugo, temnejšo, plat medalje. Na to pa boste predvsem opozarjali vi invalidi. Končno, pri pisanju poročila morate, kot zahtevajo standardi Združenih narodov za poročanje o človekovih pravicah, sodelovati tudi nevladne organizacije, to ste v tem primeru invalidske organizacije. Torej tudi Zveza delovnih invalidov Slovenije.

RAZMISLEK OB EVROPSKEM LETU PROSTOVOLJSTVA

mag. Senka Š. Vrbica

Evropska komisija je novembra 2009 z Odločbo Sveta o Evropskem letu prostovoljnih dejavnosti za spodbujanje aktivnega državljanstva razglasila leto 2011 za Evropsko leto prostovoljnih dejavnosti za spodbujanje aktivnega državljanstva. Namen tega je izpostaviti prostovoljstvo kot enega izmed ključnih dejavnikov, s katerim se vzpostavlja aktivno državljanstvo, demokracija in uresničujejo vrednote kot sta solidarnost in nediskriminacija. Leto prostovoljstva naj bi spodbudilo aktivnosti za ustvarjanje boljših pogojev za prostovoljstvo in za njegovo večjo prepoznavnost in priznanje v družbi.

Kaj je prostovoljstvo?

Obstajajo številne opredelitve prostovoljstva, ki pa jim je skupno predvsem to, da gre za aktivnost posameznikov, ki dajejo svoje znanje, izkušnje ali delo, tako, da je bodisi posameznikom, bodisi širši družbi bolje, pri tem pa za ta svoj prispevek **ne dobijo**, niti ne pričakujejo **nagrade**. Prostovoljstvo je neizmeren potencial človeške energije, sposobnosti in idej ter je zato žlahtna dobrina, ki pomaga

zmanjševati družbene probleme in prispeva k razvoju solidarne, humane in enakopravne družbe. Število družbenih problemov v družbi, ki je usmerjena k individualizmu in dobičku, narašča. Stiske in odtujenost ter osamljenost ljudi se povečuje. Ni ukrepov države, ki bi mogli družbene probleme, porojene iz tega stanja, reševati na birokratski način. Ti problemi se namreč lahko rešujejo le v stiku posameznika s posameznikom, za kar pa je potrebno veliko ljudi. Zato je prostovoljski potencial dobronamernih ljudi glavna družbena rezerva za čase in probleme, ki bodo morda še težji. In prav je, da se prostovoljstvu da priznanje, da se ga obeleži s posebnim letom, v katerem so številne organizacije, pa tudi država pokazale, da je prostovoljstvo vrednota.

Zakaj bi bila prostovoljka ali bil prostovoljec?

Prostovoljstvo se rojeva iz globokega notranjega vzgiba človeka, ki želi nekaj storiti, ne samo za svoje dobro, temveč za širše dobro. Pripravljen je svojo življenjsko energijo

jo nameniti za širše potrebe družbe, ne pa zadovoljevati zgolj interese lastnega udobja. Tisti, ki so že prostovoljci, se večkrat srečajo z odzivi okolice, češ, da so neumni, ko zastonj delajo. Tratenje energije za delo, kateremu ni protivednost prejeti denar, se jim zdi nesmiselno. Toda prostovoljcev tak odnos okolice praviloma ne gane. Dobro se namreč zavedajo, da v prostovoljstvu sicer ni denarnega plačila, so pa druge nagrade, nagrade, ki jih z denarjem ni mogoče kupiti. Hvaležnost človeka, ki potrebuje pomoč in jo od prostovoljca tudi dobi, je velika nagrada, ki greje srce in duha prostovoljcu. Vsi prostovoljci, ki delajo z ljudmi, dobro vejo, kako se znova in znova potrjuje večno pravilo – več ko daš, več tudi dobiš.

Še več, kaj se dogaja širše v družbi, nas mora zanimati. Ne smemo sprejeti slabega stanja samo zato, ker se zdi, da ne moremo nič premakniti. Vendar pa državo tvorimo ljudje, to je toliko in toliko posameznikov. Zato je ravno na posamezniku odgovornost, da deluje, ne samo zase, temveč tudi za boljšo družbo, saj v družbi živi. Tudi če smo s stanjem zadovoljni, še vedno lahko kaj storimo tudi za druge, ki so manj srečni od nas. Če pa s stanjem nismo zadovoljni, potem moramo delovati že zato, da s svojo pasivnostjo ne prispevamo k ohranjanju ali slabšanju že tako slabega.

Prostovoljstvo v društvu invalidov

Tudi delo društev delovnih invalidov, kot večine društev, temelji na prostovoljskem delu. Društva sploh ne bi mogla delovati, če toliko in toliko prostovoljk in prostovoljcev ne bi namenjalo svojega časa in energije v delovanje društva. Pri tem je lahko mnogo aktivnosti prijetnih, kot je organiziranje družabnih srečanja ali izletov, seveda pa je mnogo tudi povsem neprijetnih opravil, ki jih je v društvu potrebno postoriti, da društvo sploh deluje (razna administrativno birokratska opravila). Tako je za posamezno vrsto del lahko lažje ali težje najti prostovoljce in zavedati se moramo, da mora biti prostovoljsko delo, ki se nanaša na neprijetna opravila, še posebej cenjeno.

Ker je društvo prostor, kjer se srečujejo ljudje, ki so v podobnem življenjskem položaju in zato razumejo težave drug drugega, mora biti društvo invalidov najprej prostor, kamor se invalid lahko zateče v svoji življenjski stiski in tam najde določeno pomoč, uteho ali pravo usmeritev za reševanje svojih težav. Zato je v društvih invalidov veliko potreb po svetovalnem delu, tako socialno-psihološkem, kot pravnem. Seveda pa je tudi prostor, ki ga je potrebno izkoristiti tako, da vsem nekako polepša življenje, prispeva k njegovi večji kvaliteti.

Usposabljanje prostovoljcev ZDIS; Laško, november 2011 - predavatelj Robert Ferenc iz službe generalnega direktorja Policije, sektorja za policijska pooblastila in preventivo

V letošnji delavnici na temo prostovoljstva, ki jo je Zveza delovnih invalidov Slovenije organizirala marca v Čatežu, smo se posvečali prav prostovoljstvu v okviru društev invalidov. Seveda so bili udeleženci sami prostovoljci, no, pretežno prostovoljke, ki so povedali, da delajo različna dela v okviru društva invalidov, od poverjeništv, pomoči invalidom in starejšim osebam na domu, spremljanje invalidov po opravkih, svetovanje invalidom, administrativna dela v društvu, organiziranje in izvajanje izobraževanj in delavnic (ročna dela, likovno ustvarjanje, kulturno in športno udejstvovanje) ter družabnih srečanj. Skupaj smo razmišljali, kaj je tisto, kar dela prostovoljstvo žlahtno. In ugotovili smo, da je v prostovoljstvu nekaj za drugega, ki dobi pomoč in je hvaležen, pridobi nova znanja in veselje, nekaj pa je za nas in sicer zadovoljstvo ob dajanju ter možnost izražanja ustvarjalnosti, pridobivanje novih znanj, veselje ob druženju in tkanju medčloveških odnosov. To so bistvene sestavine žlahtnosti, ki vedno tečejo od prostovoljca in nazaj do prostovoljca.

V okviru prostovoljstva je vedno poudarjena predvsem humana nota pomoči, še posebej, ko gre za invalide, vendar menim, da nikakor ne smemo prezreti društva invalidov kot mesta za izražanje ustvarjalnosti članov skozi prostovoljstvo. Saj je prav izpolnjevanje ustvarjalnih potencialov tisto, kar človeka polni, dela bolj zadovoljnega. Pogosto pa človek skromno te potenciale nekako skriva, ker pač živimo v družbi, ki bolj ceni formalno izobrazbo, kot pa tisto, kar človek zna in ga tudi veseli. Zamislite si, da bi lahko služili denar z delom, ki nas zares veseli. Nemogoče? Morda niti ne. Glede na veliko brezposelnost res zgleda to težko, toda nekje je potrebno začeti in svoja veselja in nadarjenosti lahko razvijamo tudi v društvu invalidov prav skozi prostovoljstvo.

Kateri pa so vsi naši ustvarjalni potenciali? Nekaj je gotovo skritega v znanju in veščinah, ki smo si jih pridobili skozi izobraževanje, ne samo formalno izobraževanje v mladosti, temveč tudi skozi razna neformalna izobraževanja tekom življenja. Nadalje nas je z znanjem in izkušnjami obogatilo delo, ki smo ga ali ga še opravljamo. To je delo v poklicu, ki je lahko skladden doseženi formalni izobrazbi, lahko pa se zgodi, da tekom življenja delamo v čisto drugem poklicu od tistega, za katerega smo se šolali. Za naše veselje, in tako tudi najboljši »material« za prostovoljstvo, pa je tisto, kar radi delamo in delamo dobro ter tisto, kar smo si vedno želeli delati, pa še nismo poskusili. Naša delavnica v Čatežu je pokazala, da ljudje zelo dobro in z veseljem znajo delati na zelo različnih področjih in obvladujejo od vinarstva, friziranja, raznih oblik ročnih in umetniških del, do pisanja pravljič, popraviljanja napeljav za centralno ogrevanje, do dobrega organiziranja raznih dogodkov

in dela z ljudmi. Številna so tudi področja neuresničenih želja – od petja in igranja, do dela z otroki, igranja instrumentov, učenja tujih jezikov. Za vse to je prostor v vašem društvu invalidov in v letu prostovoljstva imate še čas, da začnete delovati v tej smeri. Ne čakajte, da kdo drug začne, začnite vi!

Zakon o prostovoljstvu ob letu prostovoljstva

V letu prostovoljstva so bili usmerjeni tudi naporji za sprejem Zakona o prostovoljstvu, ki ga je sprejel Državni zbor po dolgoletnih prizadevanjih prostovoljskih organizacij, začel pa je veljati 5.3.2011. Zakaj je bilo zakon sploh potrebno sprejeti? Mar ni tako žlahtna snov, kot je prostovoljstvo neprimerna za pravno reguliranje. Najbrž da v družbi, kjer je prostovoljstvo med ljudmi prepoznano kot vrednota, prostovoljci pa cenjeni kot ljudje, ki prispevajo več. Pri nas, kljub dolgotrajni prostovoljski tradiciji, žal ni tako. Živimo v kapitalistični družbi, kjer ima vse svojo ceno, vse kar je zastonj pa ni nič vredno. Zato je bilo potrebno, da prostovoljstvo tudi s svojim zakonom pridobi s strani države priznan prostor, v katerem so prostovoljci dragoceni in zaščiteni, država pa jih podpira ter tako »pove« da je zastonj delo še bolj vredno. Veliko prostovoljstva se namreč odvija v organizirani obliki v okviru nevladnih organizacij, vendar so vse do zakona prostovoljci delali tudi na lasten riziko in pogosto na lastne stroške. Predvsem pa zaradi »tihe« narave prostovoljskega dela, tudi nikoli ni bilo znano, koliko dela dejansko opravijo prostovoljke in prostovoljci in tako prispevajo k blaginji družbe, ali če hočemo, tudi k vrednosti bruto domačega proizvoda.

Nekatera društva so se ob sprejemu zakona ustrašila, da bo zakon kot formalni akt s svojimi normativnimi pravili zadušil prostovoljstvo, saj je predvsem zaradi evidentiranja opravljanega prostovoljskega dela res potrebno nekaj administrativnega dela. Vendar brez tega, v kapitalistični družbi, kjer so merilo napredka le številke, nikoli ne bomo mogli pokazati, koliko zares prispevajo prostovoljci. Dolžnost vodenja prostovoljskega dela pa velja le za organizacije, ki se vpišejo v razvid prostovoljskih organizacij. Tako se društvo samo odloči ali gre v ta režim, ki ga ureja Zakon o prostovoljstvu ali ne. Vsekakor to zelo priporočam, saj gre za neznatno dodatno opravilo, ki bo po vzpostavitvi sistema, postalo rutina.

Pravila zakona se nanašajo predvsem na organizirano prostovoljstvo, ki je prostovoljsko delo, ki se opravlja v okviru prostovoljskih organizacij in ga posameznik izvaja

redno in najmanj 24 ur letno. Prostovoljsko delo se lahko izvaja tudi v javnih zavodih (kot so npr. bolnišnice, domovi za starejše), ki pa morajo imeti sklenjen dogovor s prostovoljsko organizacijo. Delo prostovoljcev temelji na sklenjenem dogovoru, ki je lahko usten ali pisen. Priporočam pisen dogovor, v katerem se določijo medsebojne pravice in obveznosti v skladu z zakonom in Etičnim kodeksom organiziranega prostovoljstva. Prostovoljci imajo predvsem pravico do mentorstva, usposabljanja za prostovoljsko delo, povrnitve stroškov in prejema potrdila o opravljenem prostovoljskem delu.

Po drugi strani pa smo želeli z Zakonom o prostovoljstvu izboljšati tudi položaj prostovoljskih organizacij in odpraviti nekatere dosedanje probleme. Z vpisom v razvid prostovoljskih organizacij, za katerega niso določeni posebni pogoji, pridobi društvo pravico uveljavljanja prostovoljskega dela kot lastnega materialnega vložka pri razpisih, pravico uveljavljanja stroškov vodenja prostovoljcev kot upravičenih stroškov programov in projektov, prav tako pa so za prostovoljske organizacije na razpisih rezervirana določena sredstva (10 % razpisanih sredstev na področjih, na katerih delujejo prostovoljske organizacije). Za (naj)prostovoljce in (naj)prostovoljske organizacije so predvidene državne nagrade.

Mreža prostovoljskih organizacij, ki jo koordinira Slovenska filantropija (www.prostovoljstvo.org) od sprejema zakona dalje skrbi, da bi bilo razumevanje in izvajanje zakona ter uveljavljanje pravic za organizacije in prostovoljce čim lažje. Tako na navedeni spletni strani najdete vse informacije in pripomočke, potrebne za organizacijo in vodenje prostovoljskega dela (Etični kodeks organiziranega prostovoljstva, Pravilnik o prostovoljskem delu v nevladnih organizacijah kot priporočilo, osnutek dogovora o prostovoljskem delu ter dokumente za vodenje evidenc opravljanega prostovoljskega dela).

Pogled naprej

Vsekakor sam zakon ne bo sam od sebe povečal prostovoljskega angažiranja, ker je to odvisno od človeškega faktorja. Skupaj z letom prostovoljstva pa je poskrbel, da se je že letos o prostovoljstvu več govorilo, da je postal popularna tema tudi med mladimi. Zakon predvideva, da bo v treh letih sprejeta strategija spodbujanja prostovoljstva, v pripravi katere bodo prostovoljske organizacije lahko predstavile vse svoje ideje in predloge za spodbujanje prostovoljstva.

VREDNOTE PRI DELOVANJU INVALIDSKE ORGANIZACIJE

mag. Tanja Hočevnar

Poslanstvo

Poslanstvo Zveze delovnih invalidov Slovenije, ki ga je opredelila v svojem strateškem načrtu za srednjeročno obdobje 2010 – 2014, je zavzemanje za *enake možnosti* vseh prebivalcev Republike Slovenije, ne glede na njihove telesne, senzorne in intelektualne sposobnosti, za življenje v sožitju z vsemi drugimi prebivalci.

Poseben poudarek pa kot reprezentativna invalidska organizacija Zveza delovnih invalidov Slovenije, preko posebnega socialnega programa »Izvajanje zagovorništva in pravne pomoči« namenja delovnim invalidom in osebam s telesno okvaro, ki morajo imeti enake možnosti obravnave pri zaposlovanju in ohranjanju zaposlitve, možnosti

enakega plačila in enakih pravic za enak poklicni status in usposobljenost kot zdravi ljudje.

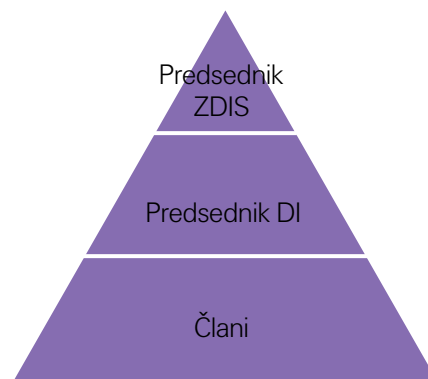
Vrednote pri delovanju

Zavzemanje za **vklučenost** delovnih invalidov in oseb s telesno okvaro na vseh področjih družbenega življenja štejemo kot prioriteto vrednote pri delovanju organizacije. Področju **nediskriminacije** (na pobudo Zveze delovnih invalidov Slovenije in ob podpori ostalih invalidskih organizacij je umeščen tudi v 14. člen slovenske Ustave) delovnih invalidov in oseb s telesno okvaro dajemo pomen na področju arhitekturnih ovir v družbenem okolju s projektom »Občina po meri invalidov«. Zelo pomembna je

enkratnost vsakega posameznika z njegovimi individualnimi potrebami in interesi. Še vedno se postavlja pod vprašanje **enakopravnost** pri odločanju invalidov o zadevah, ki so pomembne za njihovo osebno življenje in življenje njihovih družin. Z izvajanjem posebnih socialnih programov zagotavljamo **enakost** pri dostopu do posebnih socialnih programov in storitev na državni ravni. Z usposabljanji in izobraževanji delujemo na **opolnomočenju** uporabnikov posebnih socialnih programov in storitev, saj do sedaj izvajana izobraževalna dejavnost kljub gospodarski in socialni krizi poteka uspešno, kar kaže na to, da je program kvaliteten in ustrezno zadovoljuje potrebe po usposabljanju tako zaposlenih in brezposelnih invalidov kot tudi invalidov, ki prostovoljno delajo na društvih invalidov.

Vključujemo večje število specializiranih strokovnih predavanj in delavnic, katerih vsebine so namenjeni obravnavi posamezne cilje populacije uporabnikov ali pa so nekoliko bolj splošne narave in so namenjene širšemu krogu uporabnikov. **Možnost izbire** življenjskega stila še vedno ni omogočena vsem invalidom. **Kakovost** dela organov in izvajalcev ter **inovativnost** pri iskanju novih možnosti sta temeljni za obstoj tako razvejane organizacije

kot je Zveza delovnih invalidov Slovenije. Nikakor pa se ne moremo zaobiti zelo pomembnih vrednot kot so **učenje** (učimo se drug od drugega in od strokovnjakov), **spoštovanje** (zaupanje si pridobimo s trdim in odgovornim delom), **poštenost** (obljuba je zaveza), **odgovornost** (vsak je odgovoren za svoje delo), **sodelovanje** (v slogi je moč, med seboj si pomagamo) in **odzivnost** (spremembe odpirajo nove priložnosti in zahtevo po hitrem in učinkovitem prilagajanju).

Zgledovanje po višjem

Udeleženci usposabljanja ZDIS

Norme se dvigujejo, ker se družba spreminja in razvija. Descartesovo misel »Mislim, torej sem« bi lahko predru- gačili in bi rekli, da smo to, o čemer mislimo. Prav tako je s človekovim govorjenjem, ki je odraz njegovih misli, le-te pa odraz njegove notranjosti, njegove življenjske naravnosti in drže in tega kar v resnici je in o čemer razmišlja ter s čimer polni svojega duha. Način odzivanja je odvisen od njegovih vzorcev mišljenja in čutenja, ki se oblikujejo v prvem obdobju človekovega življenja. Ti vzorci so v ljudeh trdno zakoreninjeni in jih le s težavo spreminjajo. Nekateri trdovratno vztrajajo pri svojem »prav«, drugi pa so odprti do sprememb in razvoja in spremenijo način razmišljanja in svoja stališča.

Vrednoto – integriteta bi najlažje primerjali z besedo »ve- rodostojnost«, ki pomeni resničen, pravi, vreden, cenjen. Integriteta = konsistentnost, doslednost, iskrenost, pri- stnost brez pretvarjanja.

Izvor besede najdemo v latinski besedi »integritas, integri- tatis«, ki pomeni celovitost, skladnost.

Sestavni del integritete je poštenost do vseh ljudi, pred- vsem pa do samega sebe; visoka moralna in etična nače- la ter ravnanje v vsaki situaciji v skladu z njimi; poskušati izpolniti vse obljube in se držati vseh dogovorov; privoščiti vsakemu uspeh in v vsakemu človeku iskati pozitivne la- stnosti; stati ljudem ob strani v dobrim in slabih časih in v splošnem biti dober človek.

Žal pa se vse prevečkrat srečujemo z disfunkcionalnimi vlogami posameznikov: agresivno vedenje, zaviranje de- la, samoizpovedovanje, tekmovanje, iskanje simpatije in zaveznitva, igračkanje, klovnovsko vedenje, iskanje pri- znanja, demonstrativno zavračanje, zapuščanje skupine/ odstop.

Družbena odgovornost

Filantropska – zaželena družbeno odgovornost pri delova- nju v invalidski organizaciji opredelimo kot skrb za izboljša- nje kvalitete življenja invalidov.

Etična – pričakovana družbena odgovornost; etika je do- datna vrednost kako stvar opraviš, je način kako pristopiš k stvari.

Zakonska – zahtevana družbena odgovornost, ki pomeni upoštevanje zakonskih določil in izpolnjevanje obveznosti, ki sledijo iz tega.

Ekonomska – zahtevana družbena odgovornost pri ravna- nju z zaupanimi sredstvi.

Mišljenje posameznika

Negativno naravnane osebe se bodo vedno jezile in kriti- zirale, bentile in preklinjale, pri čemer so tudi njihova de- janja in vedenja destruktivna in celo ogrožajoča za druge. Takšne osebe pogosto zapadejo v psihološko igro v kateri so v vlogi žrtve in druge krivijo za svoje negativno stanje in slabo počutje.

Za svoje vedenje in dejanja smo odgovorni le sami.

Kompetence pri delu v invalidski organizaciji/društvu invalidov

Najprej definirajmo pojem kompetence, s katerim opre- delimo vse sposobnosti in zmožnosti, ki so potrebne, da nekdo uspešno in učinkovito opravi določeno delo ali vlo- go. Kompetence obsegajo znanje, veščine, spretnosti, la- stnosti, vedenja, motive, stališča, vrednote.... To so spo- sobnosti uporabe znanja in drugih zmožnosti, da kvalite- tno opravimo svojo vlogo.

Kompetence nam kažejo to, kar dejansko lahko naredimo, obenem pa tudi naš odnos do dela. Opaziti jih je mogoče šele pri našem ravnanju v različnih delovnih in tudi življenj- skih situacijah.

Kompetence predstavljajo izkazan sklop znanj, veščin, sposobnosti in tudi osebnostnih lastnosti, vrednot, mo- tivacije, samopodobe, čustev, vzorcev razmišljanja, ipd.

Kompetenca torej pomeni, da imamo znanje in razu- mevanje, imamo tudi zmožnosti in veščine za izved- bo, obenem smo motivirani za to, da nekaj dejansko naredimo.

Med vidne kompetence štejemo znanje in veščine. Med skrite kompetence štejemo samopodobo, lastnosti, vre- dnote, motive.

Kompetence ločimo po obsegu: tiste, ki so ključne za vse ljudi (pismenost), generične po skupinah funkcije (vodenje, izvajanje,...) in delovno specifične za posamezno funkcijo (predsednik/ca, tajnik/ca,...). Glede na področja pa ločimo metodološke (upravljanje s časom, komuniciranje, odločanje), socialne (karizma, prepričljivost), vodenje (vodenje ljudi in procesov), učne (naučiti se učiti) in specifične (razlikovalne).

Pri delu v invalidski organizaciji/društvu invalidov so zelo pomembne socialne kompetence v smislu sposobnosti navezovanja dobrih odnosov z drugimi, sodelovanja oziroma dela v skupinah (spoštovanje drugega; osebna integriteta – ne dvoličnost; nepristranskost; poštenost; lojalnost – ne izdaja; predanost – ne površnost; odgovornost).

Karakteristike dobrega predsednika v invalidski organizaciji/društvu invalidov

Omenjamo najpomembnejše karakteristike za dobrega predsednika invalidske organizacije/društva invalidov, ki z zavestno odločitvijo, da je to zahtevno, a hkrati častivredno delo, vodi k uspešnemu delovanju invalidske organizacije/društva invalidov in da ob tem, ko posameznik sede na položaj, ne pozabi na vse, za kar se je prej zavzemal: odprti duh, senzitivnost, sposobnost sodelovanja, profesionalen odnos, toleranca, motivacija, nesebičnost, lojalnost, natančnost, točnost, organizacijske sposobnosti, komunikativnost, hitra odzivnost, potrpežljivost.

Pravilno razumevanje pisne in govornje besede, obvladovanje pravopisa in znanje pisnega in ustnega sporočanja, obvladovanje in sprotno učenje novih tehnologij, obvladovanje analitičnega mišljenja, sposobnost organiziranja, sposobnost načrtovanja, sposobnost vodenja, sposobnost odločanja, sposobnost ustvarjalnosti, sposobnost reševanja problemov pa so le nekatere lastnosti predsednika, ki so mu v pomoč pri uspešnem vodenju, povezovanju in nadgradnji invalidske organizacije/društva invalidov.

Pomanjkanje kompetenc, pomanjkanje ustreznih znanj in izkušenj vodstva invalidske organizacije/društva invalidov pa vodijo v nemotiviranost, nepregledno in neučinkovito delovanje, ni ustrezne podpore delovnih teles (neazurnost, zapletenost, nepravočasnost). In zaradi tega se povečuje razkorak v delovanju med društvi invalidov, prihaja do finančne nediscipline, so manj učinkoviti pri črpanju sredstev iz drugih virov in se ne vključujejo v projekte v lokalni skupnosti, pri njih je čutiti odsotnost potrebe po sodelovanju in pojavi se problem ustreznosti določanja upravičenosti stroškov.

Da bi bilo delo v invalidski organizaciji/društvu invalidov uspešno in učinkovito, je potreben občutek zadovoljstva in polnosti. Poleg občutka sprejetosti je za posameznika pomembno tudi samospoštovanje. Posameznik, ki nima težav z osebnim samospoštovanjem, bo imel tudi kot predsednik invalidske organizacije/društva invalidov manj težav – seveda ob ustrezni strokovni usposobljenosti, ki jo nadgrajuje z vseživljenjskim učenjem.

Udeleženci usposabljanja ZDIS

Najslabše pa je, če posameznik v vlogi predsednika invalidske organizacije/društva invalidov išče in potrjuje vero vase. Dejstvo je, da lahko mnoge težave in neučinkovito vodenje pripišemo prav negotovosti posameznika, ki zaradi občutka neustreznosti doživlja še občutek neuspešnosti.

Posameznik, ki se za vodenje invalidske organizacije/društva invalidov odloči samo zato, da bi ohranil lastno samospoštovanje, ne more biti učinkovit. To popači njegovo zaznavanje, notranje dinamizme in realnost.

Posameznik, ki ni zadovoljen s svojim delom in ob vodenju invalidske organizacije/društva invalidov ne občuti zadovoljstva, pri tem delu ne more dolgo vzdržati. Občutek zadovoljstva nad delom – vodenjem invalidske organizacije/društva invalidov in občutek polnosti je dan le tistemu posamezniku, ki je tudi sicer usmerjen k bistvu življenja in humanim odnosom med ljudmi.

Na vrhu je vedno prostor, ampak ne za sedenje

Odgovoriti si moramo na tri pomembna vprašanja: *Kaj hočemo? Zakaj to hočemo? Kako bomo to dosegli?*

Imeti moramo jasen cilj, ustvarjati pozitivno vzdušje v invalidski organizaciji/društvu invalidov in združiti napore za doseganje skupnih ciljev.

Vsi smo odgovorni za boljše delovne rezultate društev invalidov in Zveze, za boljšo prihodnost, za doseganje skupnega dobrega, za preživetje.

Če torej skupno združimo napore, znanje in izkušnje, lahko »premikamo«
gore.

Pri tem je potrebna zavest vseh in vsakogar, da je vsakdo odgovoren za svoj prispevek k uspehu najprej svojega matičnega društva invalidov in s tem hkrati Zveze.

Udeleženci usposabljanja ZDIS

SODELOVANJE Z DELODAJALCI TER MEDINSTITUCIONALNO SODELOVANJE PRI ZAPOSLOVANJU INVALIDOV

mag. Zdenka Wltavsky

Povzetek

Pri zaposlovanju invalidov podjetja sodelujejo z različnimi institucijami, vendar večkrat ne dobijo ustreznih informacij in podpore. Večinoma se morajo znajti sami, institucije pa jim ne znajo dati celovite informacije, tako da jih pošiljajo od vrat do vrat. V podporo pri zaposlovanju invalidov in povezovanju institucij, ki sodelujejo pri tem, smo v Razvojnem centru za zaposlitveno rehabilitacijo, na Univerzitetnem Rehabilitacijskem inštitutu – Soča (v nadaljevanju URI-Soča), razvili program usposabljanja in program podpornih storitev, ki sodelujejo pri integraciji te ciljne skupine. Identificirali smo izkušnje in primere inovativnih praks na področju zaposlitvene rehabilitacije in zaposlovanja invalidov.

Z namenom skupnega sodelovanja na enakih interesnih področjih predstavljamo nekatere rešitve in primere dobre prakse za boljšo zaposljivost invalidov in ostalih funkcionalno oviranih oseb, ki imajo težave pri vstopu na trg dela. Program bo prispeval k izboljšanju kvalitete in povečanja sodelovanja med različnimi institucijami in podjetji na področju zaposlitvene rehabilitacije.

Podporni program za mala in srednja podjetja smo razvili v okviru projekta Operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007-2013 TrainProCoop. Udeleženci delavnice so bili zaposleni v malih in srednjih podjetjih (v nadaljevanju MSP), ki neposredno delajo z invalidi in osebami z omejitvami pri zaposlovanju; zaposleni, ki so odgovorni za upravljanje s človeškimi viri; sodelavci s finančnega področja (v zvezi s spodbudami in subvencijami) in drugi zainteresirani za delo z invalidi. Sodelujoči na delavnici so izrazili zanimanje za zaposlovanje invalidov, vendar istočasno poudarili, da jih večkrat pri tem omejujejo zahtevni administrativni postopki. V času krize ima posebno močan vpliv na položaj invalidov sistem informiranja in obveščanja o posebni družbeni skrbi za invalide oziroma politika njihovega prezaposlovanja, zaposlovanja, spodbud za pomoč pri zaposlovanju in samozaposlovanju ter drugo. Sistem

informiranja in obveščanja mora omogočati dostop do vseh relevantnih informacij in pomoč pri pridobivanju teh informacij.

Zato je informiranost na področju zaposlitvene rehabilitacije in zaposlovanja invalidov na enem mestu ter informacije o finančnih spodbudah delodajalcem pri zaposlovanju invalidov, subvencioniranju plač zaposlenim invalidom, ukrepih aktivne politike zaposlovanje (v nadaljevanju APZ) in drugih ukrepih Zavoda RS za zaposlovanje, kvotah in spodbudah, ki so vezane na izpolnitev kvote, strokovni pomoči pri iskanju ustreznega delovnega mesta in drugem, ključnega pomena.

Program podpornih storitev za mala in srednja podjetja

Podporni program vključuje svetovanje podjetjem na področju aktualne zakonodaje, pogojih ter spodbudah pri zaposlovanju invalidov, v okviru zaposlitvene in poklicne rehabilitacije, na področju prilagoditve delovnih mest ter raznih individualnih vprašanjih. V ta namen smo izvedli 2-dnevno delavnico z naslovom Poklicna integracija invalidov in oseb z omejitvami pri zaposlovanju od 7. do 8. oktobra 2010 v Mariboru.

Program delavnice je bil naslednji:

MODUL 1: Vzpodbude pri zaposlovanju in ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu

- Vpodbude pri zaposlovanju invalidov in njihova zaščita na delovnem mestu
- Vzpodbude Zavoda RS za zaposlovanje, Sklada Republike Slovenije za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov ter javni razpisi
- Ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu

MODUL 2: Prilagoditev delovnega mesta in podporne storitve

- Prilagoditev delovnega mesta

- Možnosti za uveljavljanje tehnične in strokovne pomoči pri zaposlovanju invalidov
- Sodelovanje in delo z delodajalci v procesu zaposlitvene in poklicne rehabilitacije

MODUL 3: Psihosocialna pomoč na delovnem mestu

- Obvladovanje in reševanje konfliktov ter motivacijski trening
- Komunikacijski trening in obvladovanje stresa/sprostitev
- Šikaniranje na delovnem mestu

V nadaljevanju bomo predstavili nekatere aktualne teme z delavnice z vidika zaposlovanja invalidov.

Ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu

Na področju ravnanja z invalidnostjo na delovnem mestu obstajajo številni predpisi. K pravilnem »obnašanju« delodajalce zavezuje že Kodeks o ravnanju z invalidnostjo na delovnem mestu, ki ga je izdala Mednarodna organizacija dela leta 2002 in je bil leta 2005 preveden in izdan tudi v slovenskem jeziku, za kar gre **zasluga Zvezi delovnih invalidov Slovenije** in URI - Soča. Izredno pomembna so v tem kodeksu načela za ohranitev zaposlitve v primeru, ko ljudje zbolijo med zaposlitvijo. Potrebna je zgodnja obravnavna in napotitev v ustrezne inštitucije, ukrepi za postopno vračanje na delo, preizkus na drugem delu in koriščenje podpore in tehničnih pripomočkov za vse možne prilagoditve delovnega mesta.

V Sloveniji je pomen enakopravnosti invalidov na delovnem mestu vključen že v ustavo RS. Invalidnost obravnavajo številni zakoni. Delodajalci se na delovnih mestih najpogosteje srečujejo z invalidi, ki so si status pridobili po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, nekoliko redkeje pa z invalidi po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Že definicija invalidnosti same se v obeh zakonih razlikuje. Medtem ko se v prvem invalidnost ocenjuje za zadnje delovno mesto in glede na zdravstvene okvare, je po drugem zakonu pomembna vsaka težava in ovira, ki invalidu onemogoča enakopravno vključevanje in napredovanje v zaposlitvi. V okviru tega zakona se uveljavlja bio-psiho-socialni model ocenjevanja zmožnosti za delo, ki je usklajen z definicijo Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 1986, da je: »zdravje stanje absolutnega telesnega, duševnega in socialno-ekonomskega blagostanja«.

V okviru Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je pomembna vloga delodajalca v času priprave delovne dokumentacije v postopku ocene na invalidski komisiji ZPIZ. Še pomembnejša pa je njegova vloga po pridobitvi izvedenskega mnenja invalidske komisije, ko mora svojemu zaposlenemu iskati ustrezno delovno mesto v skladu s tem mnenjem. V tem postopku sta delodajalcu v veliko pomoč strokovni sodelavec in pooblaščen zdravnik, ki ju Zakon o varnosti in zdravju pri delu zavezuje k sodelovanju v teh postopkih. Upoštevati je potrebno vse aspekte prilagoditev: tehnične, organizacijske in drugo podporo, ki lahko doprinesejo k večji učinkovitosti in zadovoljstvu invalida na delovnem mestu.

V okviru Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanja invalidov je s stališča izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije najpomembnejša vloga delodajalca pri usposabljanju invalidov na konkretnih delovnih mestih. Z ustrezno strokovno podporo je možno oblikovati delovna mesta po meri invalida, tekom usposabljanja pa se meri učinkovitost invalida na konkretnem delovnem mestu in proučujejo možnosti zaposlitve z ustrezno podporo.

V razvitem svetu je vse polno boleznih in predvsem poškodb, ki prizadenejo aktivno populacijo v času, ko bi morala najbolj intenzivno sodelovati na delovnih mestih. Vsaka oseba, ki jo po prestani bolezni ali poškodbi ocenimo za nezmožno za sodelovanje v organiziranem in pridobitnem delu, ne pomeni le boleče izgube za delodajalca in družbo. Na ta način je človek izključen iz običajne socialne mreže, v družini izgubi svoj status »hranitelja«, spremenijo se njegovi odnosi z otroki in partnerjem. Zato je ohranitev dela in zaposlovanje invalidov tako pomembno.

Nobenega predpisa ali zakona ni, ki bi v celoti razbremenil delodajalca dodatnih aktivnosti, če želi invalidu zagotoviti ali ohraniti delovno mesto. Zato naj ne bo pozitivna zakonodaja edino gonilo zaposlovanja invalidov. Gre za situacijo, v kateri smo vsi zmagovalci, saj uspešno zaposleni invalid s svojo maksimalno učinkovitostjo doprinese k produktivnosti, obenem pa povečuje zavest vseh zaposlenih, da so v svojem podjetju varni in da delajo v sredini, kjer je zagotovljen enakopraven odnos do vseh delavcev in kjer se spodbuja tudi aktivnosti, ki so pomembne za družbo kot celoto.

Prilagoditev delovnega mesta in podporne storitve

Prilagoditev delovnega mesta se po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in Standardih zaposlitvene rehabilitacije

potrebno lotiti sistematično in po korakih. Za invalide je že v Zakonu o delovnih razmerjih, točka 4. varstvo invalidov, 199. in 200. člen zapisana uskladitev z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in potreba po zaščiti in pravici delavca-invalida do prilagoditvi delovnega mesta njegovim potrebam.

Prilagoditve v prvem koraku izhajajo iz storitve G : Analiza konkretnega delovnega mesta. Ta je zahtevana ob vsaki predvideni zaposlitvi delavca-invalida s zmerno ali veliko težavo na predvideno delovno mesto.

Sistematično ugotavljanje nam omogoča oceno zahtev, obremenitev in škodljivosti na delovnem mestu na katerem bo učinkovit po pričakovanjih delodajalca in bo za to delo lahko dobival ustrezno plačilo.

Iz izhodišča varnosti in zdravja pri delu je ocena tveganja uvrščena v poglavja prilagoditev delovnih mest. Ta temelji na opisu del in nalog, potrebnih zahtev delovnega mesta in ugotavljanja tveganja na vsakem posameznem delovnem mestu.

Delodajalec je dolžan predvideti tveganja, jih ustrezno opredeliti ter izvajati ukrepe za njihovo zmanjšanje. Vsi ti parametri so pri analizi delovnega mesta potrebni in jih je potrebno podrobno preučiti.

Z drugimi ustreznimi metodami (ERTOMIS, OWAS, RULA) se ocenjujejo in dopolnjujejo neposredne psihofizične zahteve in obremenitve delavca, ki iz ocene tveganja niso razvidne.

Analiza konkretnega delovnega mesta je s tehničnega vidika zastavljena zelo široko in interdisciplinarno, saj vključuje znanja in veščine arhitektonsko-gradbene, antropometrične, ergonomske, organizacijske in tehnične stroke ter poznavanje predpisov iz varstva in zdravja pri delu. Zato je potreben strokovni tim, ki izvaja oceno in pristopa k nadaljnjim aktivnostim izhajajoč iz storitve H: Izdelava načrta prilagoditve delovnega mesta in delovnega okolja; in storitve I - Izdelava načrta potrebne opreme in sredstev za delo.

Posvet za delodajalce v Območno obrtni-podjetniški zbornici Maribor, oktober 2010

V delavnici je bil prikazan postopek priprave načrta prilagoditev, ki temelji na raziskovalnem in analitičnem načinu dela, ki ga zaključujemo s preverjanjem rezultatov.

Priprava dokumentacije je v obliki idejnega projekta in podprta s strokovnim gradivom in pridobljeno informativno cenovno vrednostjo stroškov izvedbe (ponudbe). Dokumentacija mora utemeljiti upravičenost do subvencije za prilagoditev delovnega mesta, okolja ali sredstev preko Sklada za spodbujanje zaposlovanja invalidov ali Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Delavcem-invalidom in delodajalcem je potrebno nuditi podporo s strokovno usposobljenim kadrom, ki se namensko ukvarja s tem področjem. Tak kader lahko vsa potrebna znanja in izkušnje strne ter jih uporabi za prilagoditve delovnih mest, okolja in sredstev invalidnim osebam oziroma omogočijo izpolnitev kriterijev (so)financiranja s strani navedenih inštitucij.

Sodelovanje in delo z delodajalci v procesu zaposlitvene in poklicne rehabilitacije

Na Razvojnem centru za zaposlitveno rehabilitacijo na URI-Soča deluje delovna skupina za sodelovanje z delodajalci, ki se že vrsto let trudi in pripravlja različne predloge in spodbude za večje zaposlovanje invalidov in boljše sodelovanje delodajalcev z različnimi institucijami, ki so vključene v ta proces.

V ta namen je lani v Območno obrtno-podjetniški zbornici v Mariboru Razvojni center za zaposlitveno rehabilitacijo organiziral posvet za delodajalce z naslovom »Spodbude in dobre prakse pri zaposlovanju invalidov«. Osrednje teme so bile predstavitev spodbud pri zaposlovanju invalidov ter primerov dobrih praks uspešnega zaposlovanja invalidov v Sloveniji in Avstriji. Predstavljeni so bili rezultati raziskave narejene v Podravju in Savinjsko Šaleški regiji o potrebnih znanjih, ki jih potrebujejo MSP za večje zaposlovanje invalidov. Razpravljali so težavah s katerimi se srečujejo delodajalci kadar želijo zaposliti invalida ter zbirali pobude za njihovo rešitev. Na posvetu so sodelovali strokovnjaki Zavoda RS za zaposlovanje, Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Sklada RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov, URI-Soča, Ekonomskega inštituta Maribor, podjetja PISK d. o. o., Območne obrtno-podjetniške zbornice, Štajerske gospodarske zbornice Maribor,

organizacije Easy entrance iz Avstrije in drugi. Za učinkovitejše zaposlovanje invalidov so delodajalci na posvetu predlagali kar nekaj rešitev. Predlogi se nanašajo predvsem na spodbujanje podjetništva med invalidi, poenostavitev vseh postopkov za pridobivanje spodbud, zagotavljanje kontinuitete pri razpisih Sklad RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov, da bodo imeli delodajalci celo leto možnost pridobiti subvencijo za zaposlitev, poenostavitve postopkov za sofinanciranje prilagoditve delovnega mesta, informacije o vseh razpisih na enem mestu, do poenotenja postopkov pri različnih institucijah in sistemsko urejenega svetovanja delodajalcem pri zaposlovanju invalidov s pomočjo pooblaščenih organizacij.

Letos bomo nadgradili predstavljene teme s konkretno rešitvijo, saj bo osrednja tema posveta za delodajalce »Svetovanje podjetjem pri zaposlovanju invalidov« z vzpostavitvijo svetovalnega centra/točke za pomoč in svetovanje delodajalcem pri zaposlovanju invalidov, vključno s pridobivanjem subvencij s tega naslova. Ciljna skupina svetovalnega centra bodo delodajalci, ki zaposlujejo oz. želijo zaposliti invalide. Predstavili bomo informacijske točke za svetovanje podjetjem in invalidom, ki so bile razvite v okviru različnih projektov in drugih programov in katerih izkušnje bi bile koristne za kreiranje predvidenega svetovalnega centra za delodajalce. Na posvetu bodo sodelovali tudi strokovnjaki iz Avstrije, kjer so navedene svetovalne centre za delodajalce že vzpostavili ter bodo predstavili novo zakonodajo na tem področju. Sodeloval pa bo tudi predstavnik sindikata, ki bo predstavili stališče socialnih partnerjev pri podpori podjetjem, ki zaposlujejo invalide v Avstriji.

Zanimalo nas je, katera so najpogostejša vprašanja, ki jih postavljajo delodajalci, kadar želijo zaposliti invalida. Zato so člani delovne skupine v imenu svoje organizacije pripravili:

- seznam vprašanj/informacij, ki jih najpogosteje vprašujejo delodajalci v zvezi z zaposlovanjem invalidov v njihovi organizaciji in
- seznam vprašanj/informacij, ki jih delodajalci vprašujejo pri njih, pa se nanašajo na druge organizacije/institucije

Da bi vzpostavljena informacijska točka za delodajalce kar najbolje služila namenu, nameravamo med udeleženci posveta narediti raziskavo ter pridobiti čim več relevantnih informacij za optimalno organizacijo le-te.

O DISKRIMINACIJI INVALIDOV IN KRŠITVAH NJIHOVIH DRŽAVLJANSKIH PRAVIC

Marjan Kroflič

Uvodna opredelitve diskriminacije

Ustava Republike Slovenije¹ določa v 14. členu, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine tudi glede na invalidnost! Posebej so z Ustavo zaščitene pravice invalidov glede varstva in usposabljanja za delo (52. člen), ki v prvi alineji v skladu z zakonom zagotavlja invalidom varstvo ter usposabljanje za delo.

Tudi **Zakon o delovnih razmerjih**² v 6. členu govori o prepovedi diskriminacije. Za delovne invalide sta pomembna prvi in tretji odstavek zakona. V prvem odstavku je zapisano, navajam: » (1) Delodajalec ne sme iskalca zaposlitve (v nadaljnjem besedilu: kandidata) pri zaposlovanju ali delavca v času trajanja delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi postavljati v neenakopraven položaj zaradi /.../ invalidnosti /.../.« V tretjem odstavku pa je zapisano: » (3) Prepovedana je neposredna, kot tudi posredna diskriminacija, zaradi /.../ zdravstvenega stanja oziroma invalidnosti /.../. Posredna diskriminacija obstaja, če navidezno nevtralne določbe, kriteriji in praksa učinkujejo tako, da postavljajo osebe določenega spola, rase, starosti, zdravstvenega stanja oziroma invalidnosti /.../ v slabši položaj, razen če so te določbe, kriteriji in praksa objektivno upravičeni ter ustrezni in potrebni.«

O opredelitvi pojma diskriminacije, neposredne ali posredne, sem obširnejši članek že objavil v glasilu ZDIS pod naslovom »Raziskovanje pojma diskriminacije«, kjer si bralec lahko osveži spomin.

Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2010 o diskriminaciji invalidov

V poročilu³ Varuha človekovih pravic RS (dalje Varuh) za leto 2010 je varuhinja človekovih pravic dr. Zdenka Čebašek-Travnik obravnavala diskriminacijo invalidov v poglavju 2.2. Diskriminacija. Pravice invalidov pa so obravnavane v četrtem razdelku istega poglavja (stran 66).

Varuhinja je v zvezi s sprejemom Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) ugotovila, da zakon prinaša pomembne novosti v zvezi z uresničevanjem obveznosti, ki jih je prevzela Republika Slovenija z ratifikacijo Konvencije o pravicah invalidov. Ob tem ugotavlja, »da niti vlada niti državni zbor nista upoštevala opozoril Varuha človekovih pravic RS, da so roki za uveljavitev podzakonskih aktov, ki bodo šele omogočili uveljavitev nekaterih pravic invalidov, predolgi in dejansko sprejete obveznosti odlagajo še za leto dni.« Varuhinja poroča, da je prejela na tem področju poleg pobud, ki so opozarjale na težave invalidov, tudi precej pobud in dopisov, ki so kazali na različne poglede posameznih invalidskih organizacij glede reševanja pravic invalidov. Vendar se do teh pobud in pogledov ni opredeljevala, temveč se je le seznanila z njimi. V poročilu Varuhinje je posebej izpostavljena naloga Varuha, da je pri svojem delovanju ves čas pozoren na dostop do javnih zgradb za invalide. Tako je npr. Varuh opozoril občino in upravno enoto Ljutomer na določbe Konvencije o pravicah invalidov, da zgradba Občine Ljutomer, kjer ima svoje prostore tudi Upravna enota Ljutomer, ni prilagojena dostopu oseb na invalidskih vozičkih in da **odklonitev primerne prilagoditve, torej tudi odklonitev odprave ovire pomeni obliko diskriminacije** (podčrtal MK). Med povzetki in priporočili, ki jih navaja varuhinja, je za invalide najpomembnejše priporočilo Vladi

¹ Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91 in Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 69/2004

² Uradni list RS, št. 42-2006/2002 z dne 15.5.2002, stran 4075

³ Poročilo varuhinje človekovih pravic dr. Zdenke Čebašek-Travnik je objavljeno na spletni strani: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP10.pdf

in državnemu zboru, da čim preje sprejme zakonske in podzakonske akte ter ukrepe za uveljavljanje Konvencije o pravicah invalidov.

Varuhinja v poročilu v poglavju 2.11. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje na šestih straneh (230-234) poroča o problematiki invalidov. Ugotavlja, da se je število pobud glede na leto 2009 zmanjšalo od 73 na 45 pobud. Večinoma gre za pobude v zvezi z napovedanimi novimi rešitvami v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPZ-2). Več pobudnikov sporoča Varuhu, da ZPIZ neutemeljeno zavrača zahtevke za priznanje pravic iz invalidskega zavarovanja. Varuhinja za zgled navaja pobudnico, ki ji je ZPIZ zavrnil prošnjo za delno starostno upokožitev po členu 58. in je vložila tožbo na Vrhovno sodišče. Primer še ni zaključen. Varuhinja ugotavlja, da izvedenski organi ZPIZ-a delujejo predvsem v skladu s politiko ZPIZ-a, ne pa v skladu s svojo stroko! Tako pobudniki naslavljajo na invalidsko komisijo veliko kritike o njenem delu. Varuhinja opozarja Vlado, naj ugotovi odgovornost za neažurirani seznam telesnih okvar, in priporoča Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, da naj ga čim prej ažurira.

Pomembno za področje invalidskega varstva je tudi dejstvo, da se je Varuh v poročilu v okviru svojih nalog vključil tudi v razpravo o zakonu o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI), ki ga je pripravila Vlada. Zakon je po mnenju Varuha »pomemben zlasti zaradi uresničitve Konvencije o pravicah invalidov« (KPI). Žal je bil Varuh vključen v razpravo šele, ko so bile ključne rešitve v zakonskem predlogu že oblikovane. Kljub nasprotovanju predstavnikov invalidskih organizacij so v zakonu tudi določbe, ki jih bo treba posebej oceniti z vidika skladnosti z določbami Konvencije, saj se zdi, da ne zagotavljajo neodvisnosti organa za spremljanje. ZIMI namreč vzpostavlja tristransko oblikovan svet za invalide, v katerem ima vladna stran tretjino predstavnikov, posredno pa je zastopana še s predstavniki javnih zavodov. Varuh meni, da takšno nesorazmerje med socialnimi partnerji ne daje videza neodvisnosti organa.

Kršitve pravic invalidnih državljanov, ki jim pripadajo po zakonu

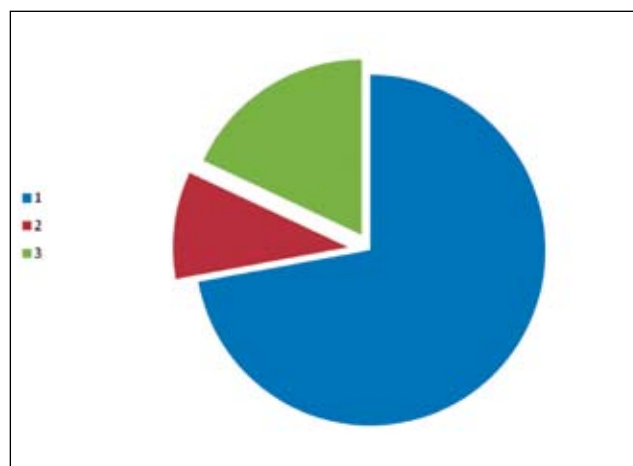
Zveza delovnih invalidov Slovenije organizira in izvaja potrebno pravno svetovanje s področja delovno pravne zakonodaje za delovne invalide. To storitev opravljajo strokovnjaki Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij-PIC.

Analiza mesečnih poročil PIC kaže, da je za obdobje od 1. januarja 2011. do vključno 31. avgusta 2011 izredno veliko primerov invalidov, ki so iskali pravno pomoč, naštejemo kar 410 primerov. V prvi tabeli prikazujem nasvete, ki so bili podani ustno, ustno in pisno ali pa samo pisno. V drugi tabeli je prikazano število nasvetov, ki so jih bili deležni invalidi posameznih kategorij invalidnosti.

Tabela 1. Prikaz števila nasvetov glede na vrsto nasveta

1..	ustni nasveti	299	73%
2.	ustni nasveti + pisne vloge	44	11%
3.	pisne vloge	67	16%
	Skupaj	410	100%

Grafični prikaz

Legenda:

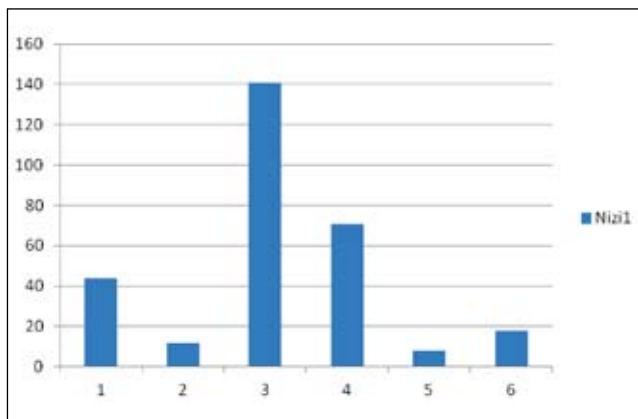
- 1. Ustno svetovanje
- 2. Ustni svetovanje + pisne vloge
- 3. Pisne vloge

Tabela 2: Svetovanja glede na kategorijo invalidnosti⁴

1.	I. kategorija po ZPIZ	44	15%
2.	II. kategorija po ZPIZ	12	4%
3.	III. kategorija po ZPIZ	141	48%
4.	III. kategorija po ZPIZ +1/2 del. časa	71	24%
5.	III. kategorija, upokožitev	8	3%
6.	Brez statusa	18	6%
7.	Skupaj	294	100%

⁴ Razlika v skupnem številu uporabnikov med prvo in drugo tabelo je nastala zaradi tega, ker za meseca januar in februar v poročilu PIC niso navedene kategorije invalidnosti uporabnikov.

Grafični prikaz

Legenda:

- I. kategorija
- II. kategorija
- III. kategorija
- III. kategorija + 1/2 delovnega časa
- Brez statusa

Opredelitev posameznih pojmov po zakonu

V Uradnem listu RS št. 109/2006 z dne 23. 10.2006 je objavljeno besedilo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju opredeljuje pomen uporabljenih izrazov v 60. členu takole:

(1) Invalidnost po tem zakonu je podana, če se zaradi sprememb v zdravstvenem stanju, ki jih ni mogoče odpraviti z zdravljenjem ali ukrepi medicinske rehabilitacije in so ugotovljene skladno s tem zakonom, zavarovancu zmanjša zmožnost za zagotovitev oziroma ohranitev delovnega mesta oziroma za poklicno napredovanje.

(2) Invalidnost se razvršča v naslednje kategorije:

I. kategorija – če zavarovanec ni več zmožen opravljati organiziranega pridobitnega dela ali, če je pri njem podana poklicna invalidnost, nima pa več preostale delovne zmožnosti;

II. kategorija – če je zavarovančeva delovna zmožnost za svoj poklic zmanjšana za 50% ali več;

III. kategorija – če zavarovanec z ali brez predhodne poklicne rehabilitacije ni več zmožen za delo s polnim delovnim časom, lahko pa opravlja določeno delo vsaj s polovico polnega delovnega časa oziroma če je zavarovančeva delovna zmožnost za svoj poklic zmanjšana za manj kot 50% ali, če zavarovanec še lahko dela v svojem poklicu s polnim delovnim časom, vendar pa ni zmožen za delo na delovnem mestu, na katerega je razporejen.

(3) Kot svoj poklic se šteje delo na delovnem mestu, na katero je zavarovanec razporejen in vsa dela, ki ustrezajo zavarovančevim telesnim in duševnim zmožnostim, za katera ima ustrezno strokovno izobrazbo, dodatno usposobljenost in delovne izkušnje, ki se zahtevajo za določena dela skladno z zakoni ali kolektivnimi pogodbami.

Preostalo invalidovo delovno zmožnost opredeljuje 61. člen takole:

- (1) Preostala delovna zmožnost je podana,
- če zavarovanec lahko dela s polnim delovnim časom in z delovnim naporom, ki ne poslabša njegove invalidnosti, na drugem delovnem mestu, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi oziroma usposobljenosti, ali
 - če se zavarovanec s poklicno rehabilitacijo lahko usposobi za delo s polnim delovnim časom na drugem delovnem mestu ali
 - če zavarovanec lahko opravlja določeno delo vsaj polovico polnega delovnega časa.

(2) Preostala delovna zmožnost zavarovanca se ugotavlja pri invalidnosti II. in III. kategorije.

Invalidnost zakon obravnava v 48 členih (60. člen do 108. člen), navedel bom le naslove členov, ki opredeljuje nekatere posamezne pravice delovnih invalidov. To so: (1) člena 91 in 92 urejata pravico do premestitve in nadomestila, (2) člen 93 ureja pravico do dela s krajšim delovnim časom in delno invalidsko pokojnino, (3) člen 94 ureja pravico do nadomestila za invalidnost (4) člen 95 ureja pravico do izbire poklicne rehabilitacije in (5) člen 101 ureja dolžnosti in postopke delodajalca v zvezi z zagotovitvijo pravic delovnega invalida.

Najpogostejše kršitve pravic invalidov, ki jih je bilo potrebno zaščititi pred vladnimi in drugimi organi ter delodajalci

Naslovniki, na katere so invalidi vlagali prošnje, pritožbe ali prosili za vpogled v dokumentacijo, so seveda Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ), delodajalci in v primerih tožb sodišča. Pravni nasvet so sodelavci PIC posredovali kot mnenja npr. o smiselnosti tožb, svetovali glede rokov vlaganja pritožb ali zastaranja le-teh glede na prejete odločbe ZPIZ-a, zastaranja pravic itd., ustno ali pisno v obliki mnenj in priporočil invalidom. Pri delodajalcih pa je šlo za opozarjanje na kršitve zakona kot npr. neplačevanje prispevkov, neplačevanje nadome-

stil in odškodnin v primerih odškodninske odgovornosti delodajalca.

Navajam taksativno pojasnila in ugotavljanje kršitev pravic s strani ZPIZ-a ali delodajalca, ki gredo invalidom po že naveden zakonu:

- pravice zavarovanca;
- pravica pridobivanja podatkov in vpogled v korespondenco;
- pravica do zdraviliškega zdravljenja;
- pravica do poklicne rehabilitacije;
- nove pravice iz invalidskega zavarovanja;
- pravica do invalidske upokojitve;
- odpoved pravice do statusa invalida;
- pridobitev dodatnih pravic iz invalidskega zavarovanja;
- pravica do invalidnosti zaradi telesne okvare;
- pravica do ponovnega obravnavanja pred invalidsko komisijo;
- pravica do delne invalidske pokojnine;
- pravica do varstvenega dodatka in dodatka za pomoč in postrežbo;
- pravica do poklicne rehabilitacije in kršitev pogodbe o poklicni rehabilitaciji;
- pravica do nadomestila zaradi bolniške odsotnosti do 30 dni;
- pravica do nadomestila zaradi invalidnosti;
- pravica do nadomestila za brezposelnost;
- pravica do bolniškega staleža;
- pravica do jubilejne nagrade;
- pravica do dopusta, regresa;

- pravica do odpravnine za delo s 1/2 delovnim časom;
- pravica do solidarnostne pomoči v podjetju;
- pravica do odškodnin, če delavec zaposlen le z 1/2 delovnega časa;
- varstvo pred odpovedjo;
- pravice, ki sledijo odpovedi;
- tožbe na nezakonnost odpovedi;
- pravica do brezplačnega odvetnika;
- pravica do mediacije;
- kršitve dolžnosti delodajalcev po zakonu in
- zahteva za sodno varstvo.

Žal zaradi množice gradiva in roka za oddajo prispevka nisem mogel statistično obdelati pregled kršitev posameznih navedenih pravic ali neizpolnjevanja dolžnosti delodajalcev. Iz poročil tudi ni mogoče razbrati ali je morda v posameznih primerih vendarle šlo tudi za diskriminacijo in ne le za nespoštovanja zakona. Zato na podlagi izkušenj pri analizi letošnjih mesečnih poročil svetovalcev PIC-a predlagam dvojce:

1. da se pripravi vnaprej oblikovan obrazec za izdelavo poročila s kategorijami, ki bodo omogočale celovito in podrobno statistično obdelavo primerov,
2. da se pripravi obrazec o izidu pravne zadeve za invalide, ki so dobili pravni nasvet in na tej osnovi sprožili ustrezne pravne korake.

Navedem naj le še podatek, da so svetovalci PC-a svetovali invalidom tudi za zadeve v zvezi z osebnimi ali družinskimi problemi kot so oporoke, mejni spori, priposestvanje, in celo nasilja v družini nad invalidnim članom družine!

Udeleženci usposabljanja ZDIS

ČUSTVENO MENTORSTVO IN VREDNOTNI SISTEM

spec. Evalda Bizjak, dipl.delovna terapevtka
wellness svetovalka

Ozavestite svoje vrednote in bodite sam svoj čustveni mentor

Poznamo dve situaciji, v katerih se zelo jasno zavedamo svojih vrednot: *ob zaničevanju in ob njihovem uresničevanju*. Vrednote nam oblikujejo življenje in mu dajejo smisel. *Posamezna vrednota je zaželeno končno stanje, v katerem smo ali pa ga želimo doseči*. Morda ste si cilj, ki bi ga radi dosegli, že zadali, nemara pa ga še iščete. Ta hip to ni tako pomembno, saj je treba najprej, še preden se začnemo ukvarjati s konkretnimi cilji, pogledati, kaj pravzaprav tiči za ciljem. To so vaše *osebne vrednote*. Cilj bo izpolnil in zadovoljil vašo osebnost samo, če bo usklajen z vašimi vrednotami. Razlika med ciljem in vrednotami je v tem, da so vrednote dinamične; vrednot ni možno doseči, preprosto jih živimo. Cilj so postaje, ob katerih se vrednote še posebej dobro uresničujejo. Vrednote so podlaga našega delovanja in iz vsega kar storimo, je opazno, katere in kakšne vrednote imamo.

Čeprav imajo vrednote zelo pomembno vlogo, je marsikdo v zadregi, če jih mora naštet. Ali dobro poznate svoje vrednote?

Preglejte vrednote v razpredelnici in pretehtajte, katera je v vašem življenju pomembna. Ob tem si v spomin priključite situacijo, v kateri je bila določena vrednota bodisi zanikana bodisi uresničena. Pri tej vaji se je treba čustveno zares angažirati in ne samo racionalno preudariti. Če ob neki vrednoti v sebi začutite izrazito negativen odziv ob njenem zanikanju in hkrati izrazito pozitivno reakcijo ob njenem uresničevanju, zavzema ta vrednota v vašem življenju osrednjo vlogo.

Ozaveščanje lastnih vrednot pripomore k zelo pomembnemu zavedanju samega sebe. Morda se ob tem zavedamo, da smo katero izmed svojih pomembnih življenjskih vrednot doslej zanemarjali ali je sploh nismo upoštevali, to pa je lahko imelo usodne posledice in je vir nezadovoljstva, praznine ali celo bolezni. Morda vas je ponujen seznam vrednot, že presenetil, ker navadno ne raziskujemo svojih vrednot in se jih največkrat niti ne zavedamo.

podjetnost	iskrenost	zmožnost	mir	individualnost	skladnost
aktivnost	preprostost	svoboda	skupnost	ustvarjalnost	izziv
avanturizem	edinstvenost	radost	pravičnost	poučevanje	humor
navdušenje	izpolnitev	veselje	sreča	sposobnost	učenje
ponižnost	priznanje	prijateljstvo	harmonija	zmogljivost	ljubezen
moč	pogum	red	slava	lepota	samostojnost
varnost	zabava	duhovnost	znanje	strpnost	sprememba
odgovornost	izboljšanje sveta	čast	dostojanstvo	potrpežljivost	komunikacija

Prioritetna lista vaših vrednot

Ob vrednotah najprej pomislimo na splošne človeške vrednote, ki izvirajo iz izrazito moralnih norm, kot sta na primer zvestoba in poštenje, vendar nam gre tu v prvi vrsti za zelo osebne vrednote in ne za splošne predstave vrednot.

Zapišite si pet svojih najpomembnejših vrednot in jih imejte pred seboj. Tudi če se boste morali zelo potruditi, izberite samo tistih pet vrednot, ki so za vas res odločilne, in se osredotočite nanje.

- _____
- _____
- _____

- _____
- _____

Zdaj preudarite, katere dejavnosti, ki jih že opravljate, ali si jih samo predstavljate, vključujejo te vrednote. Pri tem bodite dosledni in metodični: vrednote napišite v eno vrsto, dejavnosti pa drugo pod drugo (kot kaže spodnji primer). Potem za vsako vrednoto ocenite dejavnost z vrednostmi od 1-6, pri čemer je 1 zelo dobro, 6 pa zelo slabo. Te vrednosti izražajo, kako dobro se določena vaša vrednota ka-

že v posamezni dejavnosti. V nadaljevanju boste našli tabelo, v katero boste vpisali svoje vrednote in dejavnosti.

Poglejte spodnji primer, ki ga je sestavil 36-letni poročen možki, oče majhne hčerke, po poklicu računalničar. Njegove vrednote so: harmonija, ugled, ljubezen, varnost in zabava. Poleg tega, da je uresničevanje svojih vrednot preveril ob svoji vlogi v družini in v poklicu, je njihovo uresničevanje preveril še ob svoji vlogi člana upravnega odbora športnega društva, glasbenika in popotnika.

Kaj smo spoznali						
Dejavnost \ Vrednote	Harmonija	Ugled	Ljubezen	Varnost	Zabava	Mesto
Poklic	5	3	5	1	5	5
Družina	2	6	1	3	2	2
Športno društvo	3	2	4	3	3	3
Glasba	2	3	1	4	1	1
Potovanja	3	5	2	5	2	4

Ocena

V navedenem primeru poklic zelo dobro izpolnjuje eno smo vrednoto, to je varnost, nasprotno pa ima daleč najbolj odločilno vlogo njegov hobi – glasba. Tudi njegova dejavnost v športnem klubu in družini občutno bolj uresničuje njegove vrednote kot jih njegov poklic. Rezultat kaže, da je vir njegovega nezadovoljstva njegovo delo.

Temu sledi ugotovitev, da je treba bodisi poiskati drug način uresničevanja vrednote »varnost« bodisi poiskati način, kako bi v poklicu lahko uresničili še kakšne druge vrednote. Tako bi se, na primer, lahko preusmeril oziroma specializiral na računalniško glasbo in ustvarjal programe zanjo ter tako povezal glasbo s svojim poklicem ali bi se morda skušal v računalništvu osamosvojiti in delati doma oziroma ustanoviti lastno računalniško podjetje.

In kako kaže pri vaši razpredelnici?

Kako sam/a uresničujem svoje vrednote						
Dejavnost \ Vrednote						Mesto

V zgornjo razpredelnico napišite osrednje vrednote in dejavnosti ter za vsako dejavnost ocenite, kako dobro v njej uresničujete svoje vrednote.

manjša je vrednost, tem bolje v tej dejavnosti uresničujete svoje vrednote. Najboljše vrednosti označite. Vzemite si dovolj časa, boste videli, da se splača.

V rubriko mesto vpišite oceno za dejavnost; tisto, v kateri najbolj uresničujete vrednote napišite oceno 1 in tako naprej, nato seštejte ocene vsake vrstice in jih delite s 5; čim

Če imate občutek, da se vaše vrednote v vsakodnevnem življenju komajda uresničujejo, to lahko pomeni, le dvoje: da vaše življenje ni v skladu z vašimi vrednotami ali da

svojih pravih vrednot še niste odkrili. Navedli ste pač neke vrednote, ki so se vam zdele splošne, vendar to niso vaše osebne vrednote.

Še nekaj splošnih nasvetov pri odkrivanju lastnih vrednot:

- *Za preverjanje vrednot na določenem področju mojega življenja npr. zdravje, kariera, odnosi, si naredim seznam, kaj je najpomembnejše zame na tem področju.* Še bolje je, če me to vpraša nekdo drug, npr. Kaj ti je v karieri pomembno? Naj postavlja in ponavlja to vprašanje tudi še po tem, ko se mi zdi, da so že izčrpani vsi odgovori. Takrat pridejo po navadi na površje najgloblje motivacije. Ko dobim odgovor na ta vprašanja, se vprašam, ali so te vrednote zadovoljene v mojem življenju. Če niso, pomislim, kaj bi lahko storil, da bi bile?
- *Razrešim konflikte med vrednotami.* Npr. če se mi pogosto dogaja, da ne dosegam ciljev ali pa da se znajdem v položaju, ko ne vem, kaj naj bi bil naslednji korak, potem se mi morda dogaja, da so moje vrednote v konfliktu. Na primer: eni osebi je lahko zelo pomembna odgovornost, na drugi strani pa ima visoko na lestvici vrednot svobodo. Ti dve vrednoti lahko prideja v konflikt. Potrebno je zavedanje, da vrednote niso med seboj v nasprotju, čeprav se mi bo najprej tako zdelo. Vedno se lahko najde kompromis med dvema vrednotama. Npr. sprašujem se, kaj je pri tej vrednoti zares pomembno, in slej kot prej pride uvid, da pravzaprav obe vrednoti težita k isti vrednoti, kjer po navadi najdem harmonijo.
- *Ugotovim usmerjenost k ali proč od cilja.* Npr. za vsako vrednoto se vprašam, zakaj mi je pomembna. Poglejmo na primer svobodo. Lahko sem usmerjen proti cilju in bom rekel: svoboda mi je pomembna, ker

mi pušča odprte možnosti. Lahko pa bi bil usmerjen stran od cilja in bi rekel svoboda mi je pomembna, ker ne maram da me omejujejo. Oba načina usmerjenosti sta pravilna. Biti usmerjen stran od cilja je zelo pomembno, ko se želim izogniti potencialnim težavam ali napakam, vendar je taka usmerjenost brez prave smeri. Ko se enkrat dovolj oddaljim od problema, izgine tudi smer.

Pogost problem pri ljudeh je, da so preveč usmerjeni v to, česar si ne želijo, in premalo v to, kar si želijo. V podporo pri določanju poti, nam je lahko v pomoč nekaj ciljnih razmišljanj, ki določijo cilje, ki si jih res želim.

- Ali zadani cilj, v meni vzbuja motivacijo in mi daje energijo, ko nanj pomislim?
- Je cilj dovolj dober za vsa področja mojega življenja?
- Je cilj sprejemljiv za mojo okolico? Če ni, si ga potem sploh zares želim?
- Je to res moj pravi cilj, ki si ga res želite doseči?

Previdno: Cilji, ki si jih zadamo, morajo biti ravno dovolj velik izziv, da se moramo zanje potruditi, in ne preveliki, da bi nam povzročali stres. Cilji ne smejo biti niti prelahki, saj nas lahko kaj hitro dolgočasijo. Biti morajo ravno neke vmes, da v nas prebudijo največji potencial.

Ko spoznamo, da dosegamo cilje, se morda uresničijo preroške besede pesnika Rainerja Marie Rilkeja:

»Morda so vsi zmaji v našem življenju le princeze, ki čakajo, da bi nas vsaj enkrat videli, kako delujemo z lepoto in hrabrostjo. Verjetno je vse, kar je strašno, v svojem najglobljem bistvu nekaj nemočnega, kar potrebuje našo pomoč.«

MEDNARODNA KONFERENCA FIMITIC

**mag. Andrejka Fatur Videtič, URI – Soča,
Predsednica strokovnega sveta ZDIS**

UVOD

Za osvežitev spomina naj na kratko spomnimo, da je Zveza delovnih invalidov Slovenije svoje praznično jubilejno leto 2009 oplemenitila s pomembnim dogodkom – v so-

delovanju z mednarodno organizacijo FIMITIC je pripravila in izvedla mednarodno konferenco **»Primeri dobre prakse in ukrepi pri ohranjanju zaposlitve invalidov v času ekonomske krize v državah članicah FINMITIC«**. To je bil pomemben prispevek k njenemu dobremu in plodnemu sodelovanju s

FIMITIC, prispeval je tudi ključne smernice za delovanje vseh članic na področju, ki v času vsesplošne ekonomske krize postaja ključnega pomena za ohranjanje socialne vključenosti invalidov v družbo. V času konference je potekala tudi delegatska konferenca FIMITIC. Takrat je vključevala tudi volitve novih članov izvršnega odbora FIMITIC, s katerimi je njeno vodenje prevzel Miguel Angel Garcia Oca iz Španije.

Delegatska konferenca FIMITIC – pogled na dve leti delovanja in načrti za delo

Konference so se udeležili predstavniki članic invalidskih organizacij iz Albanije, Avstrije, Bolgarije, s Cipra in Češke, z Irske in Madžarske, s Poljske, iz Romunije, Slovenije, Španije in Švice.

Programsko je obsegala:

- sestanek izvršnega odbora FIMITIC,
- delegatsko konferenco FIMITIC članic za pregled opravljenega dela in načrt bodočih nalog,
- mednarodno konferenco o uvajanju Konvencije o pravicah invalidov in njenem razvoju.

Predsednik Miguel Angel Garcia Oca je v svojem otvoritvenem nagovoru pozdravil predstavnike sodelujočih organizacij iz 15 držav članic in poudaril pomen enkratne priložnosti za izmenjavo izkušenj v teh težkih časih ekonomske krize, saj bo z njo povezano v naslednjih dveh letih ključnega pomena za zaščita invalidov. V okviru sprejetega dnevnega reda je bil zapisnik delegatske konference, ki je potekala 19. septembra 2009 v Topolšici, sprejet brez pripomb.

Iz podrobnega poročila sekretariata o številnih aktivnostih v preteklih dveh letih bi povzeli:

- predsednik se je udeležil sestankov upravnega odbora EDF,
- izvršni odbor se je sestal dvakrat,
- vse članice so dobile publikacijo konference v Topolšici,
- članicam so poslali navodila za prijavo kršenja Konvencije o pravicah invalidov zaradi nasilja nad njimi,
- poskus, da bi imele članice spletno stran v angleščini še ni uspel, saj naj bi bilo to za nekatere povezano s prevelikimi stroški,
- pri članstvu je bilo kar nekaj dinamike: izstopilo je češko Združenje telesnih invalidov, za članstvo pa zaprosila njihovo društvo STP, irska organizacija PWDI se je preoblikovala, vendar ostala članica FIMITIC, prav tako AHNR iz Romunije, avstralska krovna organizacija telesnih invalidov želi obnoviti članstvo v FIMITIC,

- na vprašalnik o obnovitvi izmenjave počitnikovanja invalidov med članicami praktično ni bilo odziva,
- na vprašalnik o vplivu ekonomske krize, s posebnim poudarkom na višanju upokojitvene starosti, so odgovorile le 4 članice,
- vprašalnik o uvajanju Konvencije o pravicah invalidov pa je vrnilo 15 držav,
- kljub prizadevanjem v Španiji še niso uspeli z registracijo FIMITIC. Registracija FIMITIC v ustrezni državi ostaja še naprej ključna naloga, saj je pomembna za pridobivanje finančnih sredstev iz več virov in za različne projekte, s sodelovanjem vseh članic,
- članice so obvestili o razpisu nagrade »Dostopno mesto 2012«,
- leta 2013 FIMITIC praznuje 60 – letnico svojega delovanja.

Od načrtovanih aktivnostih FIMITIC v naslednjih dveh letih, ki jih je predstavil predsednik, so poudarili naslednje:

- zavzemati se moramo, da bo čimbolj ambiciozen in zajemal čim več aktualnih področij,
- pomembno je, da v času ekonomske krize postane FIMITIC **informacijska točka za organizacije članice**,
- prav za doseganje tega cilja je pomemben dodatni cilj, da se članice odločimo in si prevzamemo angleški jezik za izmenjavo dobrih praks o uvajanju in uporabi Konvencije o pravicah invalidov,
- tako bo FIMITIC lahko vsaki članici ponudil ustrezno pomoč,
- pomembna je podpora vseh članic pri koordinaciji delovanja FIMITIC v EDF,
- med članicami bo pomembna izmenjava informacij o rehabilitaciji invalidov.

Povedanemu je delegat Cipra še enkrat poudaril **pomen komunikacije med članicami** – za izmenjavo izkušenj in za nove ideje. Ne le preko sekretariata temveč neposredno, članica s članico, organizacija z organizacijo. To bi najbolj učinkovito dosegli, če bi določeno informacijo dobila ne le naslovna organizacija, temveč vse članice sočasno. S tem povezano je ponovno opozoril na pomen spletne strani članic v angleščini, saj bi bil to ključni način promocije FIMITIC, ne le v državi članici temveč tudi v tujini.

Članice so potrdile finančno poročilo za pretekli leti in načrtovano porabo za naslednji dve leti.

Med **pobudami** izvršnega odbora in članic sta bili izpostavljeni dve:

- ključna bo priprava publikacije ob praznovanju 60 – letnice delovanja FIMITIC leta 2013, za notranjo in

zunanjo uporabo in kot je predlagala ga. Marija Štiglic. Prosili jo bodo, da prevzame njeno pripravo, kot ustrezno nagrajeno oz. plačano delo. Predlagali smo, da naj poteka ob sodelovanju vseh organizacij, članic.

- italijanska organizacija želi ponovno postati članica FINMITIC, potem ko je pred 4 leti izstopila. Članice bodo dobile to pobudo v pisni obliki.

Zaradi izrednih dogodkov, sta predstavnika ZDIS aktivno sodelovala le na delegatski konferenci in žal nista mogla sodelovati pri poročanju kako poteka uvajanje Konvencije o pravicah invalidov in njenem razvoju. S predsednikom in člani izvršnega odbora smo se dogovorili, da pripravimo poročilo o številnih aktivnostih ZDIS, s katerimi le-ta prispeva k njeni promociji, ohranjanju in krepitvi pravic invalidov na čim več področjih in v vseh družbenih segmentih.

ZA ZAKLJUČEK

Še nekaj besed **o kraju dogodka**. Konferenca je potekala na sedežu Fundacije za ljudi po poškodbi hrbtenjače. Direktorica fundacije nas je vodila skozi rehabilitacijske programe, ki potekajo pretežno kot dnevna ambulantna rehabilitacijska obravnava invalidov po poškodbi hrbtenjače. Bolniki prihajajo na obravnavo dnevno. Mesečno je vključenih nekako 400 bolnikov. Programi so vsebinsko kompleksni in pomagajo bolnike voditi do čim bolj samostojnega in ustvarjalnega življenja in še prav ponosni so na tisti njihov del, ki poteka na bolnikovem domu.

Konferenca v Madridu je ponovno potrdila izkušnjo iz Topolšice, da potrebujemo izmenjavo izkušenj in informacij. To je druženje, ki nas krepi in nam daje občutek, da smo združeni v FIMITIC vsi močnejši, bolj pogumni in da moramo vztrajati na vseh področjih za ohranitev socialnih pravic invalidov.

OSVEŠČANJE IN OZAVEŠČANJE OTROK IN MLADINE

Mateja Vovk

Pedagoška akcija, ki jo na področju celotne Slovenije že nekaj let izvaja Zveza delovnih invalidov Slovenije, pred tem pa so jo že vrsto let na svojem področju izvajala koroška društva invalidov, si je v tem času pridobila že status tradicionalne akcije in ponekod, na nekaterih šolah, učenci (in njihovi mentorji) vedno znova z veseljem pričakujejo razpis te akcije, ko se bodo lahko pogovarjali in ustvarjali na temo invalidov in invalidnosti. Ali kot je zapisal eden od mladih piscev:

Vsako leto se razveselim natečaja na temo »invalidi«, ko lahko razmišljam o njihovem življenju in vsako leto znova sem vesel, da sam nisem invalid. To ne pomeni, da ne bom invalid že jutri ali kdaj v prihodnje, saj nesreča nikoli ne počiva. Zdravi ljudje bi zato morali večkrat razmišljati o življenju invalidov in njihovih težavah, ki bi jih lahko bilo manj, če bi jim znali prisluhniti. (odlomek iz: Žan Onuk: *Odnos do invalidov – ogledalo naše družbe*, 8. r., OŠ Šentjanž pri Dravogradu)

Pedagoška akcija Zveze delovnih invalidov Slovenije je akcija, katere cilj v zelo splošnem smislu je približevanje

»invalidske problematike« mladini. Otroci v osnovnih in srednjih šolah so spodbujeni, da se zavedajo prisotnosti invalidov v svojem ožjem in širšem okolju, da razmišljajo o njih, spoznavajo njihove pravice, sprejemajo njihovo drugačnost, si širijo obzorja in duha ... ter se na koncu intelektualno in čustveno odzivajo na način literarne, polliterarne in likovne ustvarjalnosti.

Namen akcije je bil vedno prispevati k praznovanju mednarodnega dneva invalidov, ki je 3. decembra, zato se ponavadi razpis na šole pošlje že v začetku (ali celo pred začetkom) šolskega leta. Tako je bilo tudi lani, slovesni zaključek akcije pa je bil dva meseca kasneje, 4. februarja 2011, na ZDIS s podelitvijo nagrad najboljšim. Na splošno je pedagoška akcija potekala uspešno – z rezultati smo bili zadovoljni tako organizatorji kot naši sodelavci (društva) in udeleženci (učenci in mentorji).

V pedagoško akcijo smo tako kot vedno vključili lokalna društva invalidov, ki so razpis prejela že junija 2010. Naloga sodelavcev na lokalnih društvih je bila, da razpis posredujejo na lokalne osnovne in srednje šole ter da na koncu

zberejo izdelke ter jih posredujejo na ZDIS. Nekatera društva so v akciji zavzela tudi bolj aktivno vlogo tako, da so v zvezi z akcijo in njeno tematiko tesneje sodelovala s šolami ter na koncu izdala svoje glasilo s prispevki učencev ali organizirala razstavo izdelkov.

Tematika tokratne pedagoške akcije ni bila zaobjeta samo v enem geslu, pač pa smo učencem in njihovim mentorjem ponudili malo širšo paletu okvirnih naslovov oz. tematik, znotraj katerih so otroci ob spodbudi in vodstvu mentorjev razmišljali, se pogovarjali in ustvarjali. Ti naslovi so bili: **Odnos do invalidov – ogledalo naše družbe, Dostojanstvo invalida: pravica ali privilegij?, Invalidi – več kot navadni ljudje, Invalidi in prosti čas.** Za lažjo predstavitev invalidske problematike učencem so mentorji na šolah v sklopu razpisa dobili tudi ustrezne razlage tem, navodila in usmeritve, poleg tega pa tudi materiale, kot so *Teze za pogovor o invalidski problematiki in Konvencija o pravicah invalidov* (tudi v lažje berljivi slikovni različici). Sodelujoči so bili razdeljeni v tri skupine: osnovnošolski učenci od prvega do četrtega razreda, osnovnošolski učenci od petega do devetega razreda in srednješolci. Izdelki pa so se delili na slike oz. risbe, pesmi, sestavke oz. spise in reportaže oz. intervjuje.

Do sredine oktobra 2010, ko je bil rok za oddajo izdelkov, smo na ZDIS prejeli 163 slik in risb, 16 pesmi, 79 krajših in daljših sestavkov ter šest intervjujev. Nekateri učenci so izdelali tudi plakate na temo invalidov in invalidnosti. Skupno število sodelujočih šol je bilo 42, od tega 35 osnovnih, štiri srednje in tri osnovne šole s prilagojenim programom. Večina sodelujočih šol je bila iz koroške, zasavske, posavske in primorske regije.

Na splošno lahko rečemo, da je bil odziv učencev po številu izdelkov, ki so jih prispevali pri tej akciji, dober. Kot kažejo številke, ki seveda niso proti pričakovanjem, je bilo likovnih izdelkov precej več kot vseh ostalih. K temu so v veliki meri pripomogli predvsem otroci nižjih razredov osnovnih šol, ki jim je likovno izražanje bližje kot pisno. V višjih razredih je bilo slikanja in risanja manj, vendar je bilo le-to bolj kakovostno. Izredno kvalitetni (pa tudi številni) so bili daljši sestavki osmošolcev, devetošolcev in srednješolcev, ki so očitno v ponujenih tematikah našli spodbudo za svojo domišljijo, opazovanja in razmišljanja. Zdi se, da je bil naslov **Invalidi – več kot navadni ljudje** še posebej stimulativen, saj je spodbudil veliko otrok, da so v svoji sredi (na šoli, v družini, v svojem kraju ...) opazili, poiskali in zapisali številne resnične (pa tudi domišljjske) zgodbe invalidov, katerih pomen ni v moraliziranju ali v pomilovanju invalidov, pač pa v zavesti o izrednosti preskušenega življenja, ki je včasih lahko zgled vztrajnosti, potrpežljivosti, neomajne vere in še večjega veselja do življenja. Da je invalidnost

lahko tudi priložnost za osebno duhovno rast, za novo življenje in za odkritje novih darov, priča med drugim tudi zgodba invalida, ujeta v pesem osmošolke:

»Sprejel usodo sem življenja,
V njej videl nisem več trpljenja.
Invalidnost zame ni več poraz,
Zdaj nasmeh krasi obraz.
Čeprav ujet v invalidno sem telo, mi vsi govorijo:
'Iz tebe še nekaj bo.'
Saj veselo na harmoniko igram,
Z glasbo žalost poteptam.

Z invalidnostjo odkril nesluten sem dar,
ki meni veliko je mar.
Zato sem sprejel to kot izziv,
ki do konca življenja mi bo dneve krasil.«

(odlomek iz: Jožica Tacer: *Invalidi – več kot navadni ljudje*, 8. r., OŠ Radlje ob Dravi, podružnica Remšnik)

Izmed skupno 268 izdelkov je komisija za informiranje izbrala 60 izdelkov (25 slik oz. risb, 26 sestavkov, sedem pesmi in dva intervjuja) za objavo v zborniku, ki ga ZDIS vsakokrat izda v ta namen. Glavni kriterij izbire pri vseh izdelkih je bila gotovo kakovost posameznih izdelkov, pri tem pa je bilo seveda treba upoštevati tudi starost otrok in njihove sposobnosti. Pri izboru je bilo treba paziti tudi na raznolikost izdelkov in tehnik – ustrezno število slik, risb, intervjujev ter krajših in daljših sestavkov z različno tematiko. Komisija za informiranje torej ni imela lahkega dela, še posebej, ker je bilo med izdelki tako veliko kakovostnih del, zbornik pa je prostorsko omejen.

Naslovnica zbornika

Zbornik prispevkov učencev in dijakov, ki so sodelovali v Pedagoški akciji ZDIS za leto 2010 je bil dokončno oblikovan in stiskan v začetku leta 2011, in sicer s sliko v mešani tehniki sedmošolke Janje Skarlovnik (7. r. OŠ Antona Aškerc, Velenje) na naslovnici.

Zbornika smo se razveselili vsi, ki smo sodelovali pri njegovem izidu, še najbolj pa verjetno otroci, ki so sodelovali v akciji in katerih izdelki so bili v njem objavljeni. Zbornik smo skupaj z zahvalo za sodelovanje poslali na vse sodelujoče šole, prav tako pa tudi na vsa sodelujoča lokalna društva invalidov. Zbornik so prejeli tudi vsi učenci (in njihovi mentorji), katerih izdelki so bili objavljeni v njem. Poleg tega je vsak izmed teh učencev prejel tudi knjižno nagrado in osebno pisno zahvalo.

Izmed objavljenih izdelkov smo na Zvezi izbrali 12 najboljših (7 likovnih in 5 pisnih), katerih avtorji in njihovi mentorji so bili deležni posebne pozornosti: povabili smo jih na sedež ZDIS, kjer smo jim izročili posebna priznanja in simbolične nagrade. Sprejema oz. podelitve priznanj s pogostitvijo so se udeležili vsi avtorji nagrajenih del razen enega. Spremljali so jih bodisi njihovi starši bodisi njihovi mentorji. Bilo je zanimivo gostiti tako pestro družčino: najmlajša nagrajenka je bila stara sedem let, najstarejši nagrajenec

je bil sedemnajstletni srednješolec. Nagrajence in njihove spremljevalce je nagovoril predsednik ZDIS, Drago Novak, priznanja in nagrade pa jim je podelil predsednik komisije za informiranje, Ivan Mrevlje.

Uspeh Pedagoške akcije 2010 ni le v številu in kvaliteti izdelkov, ki so nastali ob tem, pač pa v vsaj za kanček spremenjeni zavesti in odnosu do ljudi, ki jih imenujemo »invalidi«, pa tudi do invalidnosti in drugačnosti na splošno. Ker je bila akcija usmerjena k otrokom (šolarjem), upamo, da je prišlo do tovrstne spremembe (vsaj v nekaterih primerih) predvsem med njimi, če se je na kakršenkoli način dotaknila še koga drugega (mentorjev, staršev, sorodnikov, prijateljev), toliko bolje. Invalidnost namreč ni le nesreča in razlog za obupovanje ter (samo)pomilovanje, pač pa tudi posebna »priložnost« za osebno rast in za rast družbe, saj nas vse uči živeti z drugačnostjo. Uči nas vztrajnosti, ponižnosti, potrpežljivosti in sprejemanja sprememb. Ali kot je spoznanje o tem strnila mlada avtorica v svojem spisu: *Življenje sestavljajo vzponi in padci in veličina življenja ni v tem, da nikoli ne padeš, temveč da se po padcu pobereš in greš pogumno naprej* (odlomek iz: Sandra Zavratnik: *Odnos do invalidov*, 8. r., OŠ Radlje, podružnica Remšnik).

Nagrajenci PA ZDIS 2010

KULTURNI DOGODEK – REVIJA PEVSKIH ZBOROV ZDIS V LENARTU

Tatjana Bečaj

V težkem vsakdanjem življenju invalidov ima veselje do petja in možnost, da se pokažejo in dokažejo s svojo ljubiteljsko dejavnostjo, velik pomen.

Tudi zato je Zveza delovnih invalidov Slovenije v sodelovanju z Medobčinskim društvom invalidov Lenart in s sofinanciranjem Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij, Občine Lenart, Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti ter Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti – izpostava Lenart, v soboto, 14. maja 2011 v Lenartu organizirala že 13. revijo pevskih zborov društev invalidov Zveze delovnih invalidov Slovenije.

Na letošnjo revijo se je prijavilo 23 pevskih zborov iz 23 društev invalidov. Revija pevskih zborov je kulturni dogodek, ki je namenjen predvsem osveščanju javnosti o dejavnostih invalidov za njihovo socialno vključevanje in boljšo kvaliteto življenja, pa tudi druženju in spoznavanju med invalidi, zato si je večina nastopajočih in njihovih spremljevalcev še pred nastopom vzela nekaj časa za ogled najlepših znamenitosti Lenarta in okolice. Pri tem velja pohvaliti predstavnike MDI Lenart, ki so na teh

turističnih potepanjih spremljali in pogostili vse skupine gostov. Na ogled je bila v Centru Slovenskih goric tudi razstavo ročnih in umetniških del invalidov, članov MDI Lenart.

Revija je potekala v športni dvorani pri OŠ Lenart, ki je bila polno zasedena, ne samo zaradi pevcev, ki jih je bilo preko 350, ampak tudi zaradi veliko ljubiteljev zborovskega petja iz cele Slovenije. Na lepo okrašeno prizorišče so še pred zbori stopili govorniki: zbrane je najprej pozdravil župan Občine Lenart mag. Janez Kramberger in povabil k ogledu predstavitvenega filma o Občini Lenart. Sledila sta nagovora predsednice MDI Lenart Emilije Šuman in predsednika ZDIS Draga Novaka. Vsi so poudarili pomen kulturnega ustvarjanja invalidov za socialno vključevanje v družbeno življenje.

Kot prvi je nastopil domači Mešani pevski zbor MDI Lenart, nato pa so nastopili sledeči pevski zbori: Ženski komorni zbor DI Zagorje ob Savi; Zbor MDI Ptuj; Mešani pevski zbor DI Vrhnika; Ženski pevski zbor »Klasje«, DI Muta; Žene iz Dornberka«, DI Dornberk; "Knapovsko sonce", DI Trbovlje; Ženski pevski zbor, DIO Piran; Meša-

Prva vrsta – mag. Janez Kramberger, župan občine Lenart; Drago Novak, predsednik ZDIS; Emilija Šuman, predsednica MDI Lenart; Marjan Bezjak, poslanec v DZ

ni pevski zbor "Matija Tomc", DI Metlika; "Vesele kmetice" z Urošem in Andrejem, MDDI Šentjur; Mešani pevski zbor »Mavrica«, MDI Drava, Radlje ob Dravi; Ženski pevski zbor, DI Maribor; Ljudske pevke »Lastovke«, DI Slovenj Gradec; Ljudski pevci DI Črešnjevec; Mešani pevski zbor »Oton Župančič«, DI Črnomelj; Vokalna skupina »Rimljanke«, DI Rimske Toplice; Ženski pevski zbor DI Dravograd; Mešani pevski zbor upokojencev in invalidov, Zgornjesavinjsko medobčinsko društvo invalidov Mozirje; Ženski pevski zbor »Večernica«, DI Ajdovščina – Vipava; Ljudske pevke iz Cerkelj ob Krki, DIO Brežice; Ženski pevski zbor invalidov in upokojencev Logatec, DI Logatec; Mešani pevski zbor MDI Žalec, prav toplo pa je bil sprejet Zbor DI Ljubljana Moste – Polje, ki je prvič nastopil na reviji pevskih zborov DI ZDIS.

Po treh urah posameznih nastopov, po katerem je vsak nastopajoči pevski zbor prejel simbolično darilo z značilnostmi Občine Lenart, je bila publika, ki je vsak zbor z močnim aplavzom spodbujala, deležna še nastopa vseh nastopajočih pevskih zborov skupaj. Pod vodstvom pevododje Vlada Maguše iz MDI Lenart so vsi skupaj zapeli dve pesmi in s tem dokončno navdušili publiko.

13. revija pevskih zborov društev invalidov Zveze delovnih invalidov Slovenije. Zahvala za odlično izpeljano prireditev in izjemno bogato pogostitev gre prostovoljcem MDI Lenart in ostalim ljudem dobre volje.

Vrhunski kulturni dogodek, kot je revija pevskih zborov ZDIS, vsebuje vrednote na katere smo ponosni in jih želimo poudarjati. Smo edina invalidska organizacija v državi, ki se promovira tudi na ta način. Že samo to dejstvo zahteva od nas, da takšni kulturni manifestaciji namenimo posebno pozornost, poskrbimo za njen ugled in oblikujemo njeno poslanstvo. Dan izvedbe pevске revije je nekaj posebnega, saj v ospredje potiska duhovno kakovost življenja vsakega posameznika in nas vseh. Na ta dan stopimo iz povprečja številnih drugih prireditev v ZDIS in dogodka ne prekrijemo s klasičnim druženjem, temveč dopustimo številnim izvajalcem zborovskega petja, da svoj celotni trud kronajo z nastopom na prireditvi, ki je z drugimi ni mogoče primerjati.

Prostovoljci MDI Lenart so pripravili izjemno bogato pogostitev

Pevski zbor MDI Lenart

(NE)UČINKOVITOST SISTEMOV OBRAVNAVANJA INVALIDOV – AMERIŠKI PRIMER

Prevod in povzetek: Mateja Vovk

Heather Kovich, družinska zdravnica je sistem obravnavanja invalidov objavila v članku v reviji Guerica.

Z nastopom svoje službe zdravnice za ugotavljanje invalidnosti, je naletela na dva **stereotipa**. Eden od njiju se tiče ljudi, ki se prijavijo na ugotavljanje invalidnosti, in sicer, da »ti ljudje ne skrbijo zase in ne želijo delati, zato pretiravajo s svojimi tegoba, da dobijo od države nekaj denarja«. Drugi se tiče zdravnikov, ki opravljajo to delo – le-ti naj bi bili »leni in nezainteresirani«.

Da je v prvem stereotipu le malo resnice, je spoznala potem, ko je opravila stotine zdravniških pregledov prosilcev za ugotavljanje invalidnosti in pri tem naletela le na dva, ki sta se očitno pretvarjala, večina zgodb, ki jih je slišala, pa je bila presunljivih: avtomobilske nesreče, hude kapi, izgube služb, smrti partnerjev ... Večina teh ljudi, ugotavlja dr. Kovicheva, je v življenju šla skozi tragedije. Njihove zgodbe pa so govorile tudi o neučinkovitosti invalidskega sistema.

Tudi stereotip o zdravnikih očitno ni držal pri Heather Kovich. Njo je ta služba v resnici povsem prevzela. Bolj ko je spoznavala invalidski sistem, bolj je razmišljala o kompleksnosti tega sistema ter spoznavala njegovo učinkovitost in neučinkovitost. Ugotovila je, da sistem invalidom sicer nudi neko varnostno mrežo, hkrati pa jih pušča ujete v revščini. Na razpolago so koristne storitve, kot je poklicna prekvalifikacija, vendar niso oglaševane. Celoten sistem pa temelji na resno pomankljivi predpostavki, da je možno objektivno določiti, kdo je zmožen za delo in kdo ne.

Ena najpogostejših pritožb, ki jih navajajo prosilci za ugotavljanje invalidnosti na svojih vlogah, in hkrati tista, ki jo je najtežje oceniti, je **bolečina**. Kot neodvisna zdravnica za ugotavljanje invalidnosti je morala dr. Kovicheva na podlagi 40-minutnega pregleda in pogovora s pacientom določiti stopnjo njegove invalidnosti oz. »preostalo funkcionalno sposobnost« – koliko časa lahko opravlja različne fizične aktivnosti, kot so stanje, sedenje, pripogibanje, dvigovanje ... Čeprav je lahko ugotovila, da pacient

nima večjih težav s sedenjem med 20-minutnim izpraševanjem, je bilo zelo težko določiti, ali je tega zmožen ves dan.

Ne glede na to, da je v nekaterih primerih invalidnost zelo jasna (npr. po močnih kapeh), pa pri številnih motnjah, še posebno tistih, ki povzročajo bolečine, ni moč priti do objektivnih ugotovitev. Veliko prosilcev se pritožuje zaradi bolečin v hrbtu in zaradi psihiatričnih bolezni; to pa so stanja, ki jih medicinska skupnost ne razume najboljše in pri katerih je diagnoza lahko povsem subjektivna.

Zdravnika Mark Melhorn in James Talmage utemeljujeta svoja stališča na štirih predpostavkah:

1. Ljudje, ki delajo, so bolj zdravi in živijo dlje kot ljudje, ki ne delajo.
2. Ljudje, ki se zgodaj upokojijo zaradi invalidnosti, so manj zdravi kot ljudje, ki se zgodaj upokojijo zaradi drugih razlogov.
3. Zdravnikom ne uspeva dobro ocenjevati delovne zmožnosti ljudi.
4. Bolečina ni nujno nekaj slabega za vaše zdravje.

Čeprav nekateri medicinski dokazi potrjujejo vsako od teh trditev, so ti zaključki Melhorna in Talmagea mogoče malo prenačrtani in enostranski. Njuno stališče je, da bi se invalidi morali vrniti na delo, še posebno, če je njihov edini razlog za nedelo bolečina. To vsekakor ni smiselno za nekoga, ki je trpel tako izčrpavajoče bolečine, da je razmišljal o samomoru. Poleg tega to ni način zdravniškega pristopanja k medicinskim problemom. Pri večini bolezni zdravnik naredi diagnozo na podlagi tega, kar mu pove pacient. Fizične preiskave, laboratorijski testi in rentgen nato samo pomagajo potrditi sum. Pri določanju invalidnosti pa naj bi zdravniki uporabili samo te »objektivne« faktorje, ker obstaja možnost, da je prosilec neiskren zato, da bi si pridobil invalidsko podporo. Bolečina je subjektivna in naj se ne bi upoštevala.

Da mnogim invalidom ne preostane drugega, kot da živijo v revščini, namesto da bi si poiskali ustrezno zaposlitev, je po mnenju dr. Kovicheve v veliki meri tudi po-

sledica neinformiranosti invalidov o njihovih pravicah in možnostih zaposlovanja. Tudi če vedno znova dobivajo zavrnilna pisma *Socialnega varstva*, le-ta ne vsebujejo npr. informacije o tem, da lahko zaprosijo za poklicno prekvalifikacijo pri oddelkih poklicne rehabilitacije. Ti oddelki nudijo poklicno svetovanje, urejanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja na delovnem mestu ter ponujajo finančno pomoč za študij na kolidžu; lahko celo invalidom plačajo obleko, ki jo le-ti potrebujejo za razgovor za službo. Vsem tem sredstvom in predanemu osebjem navkljub pa rezultati poklicne rehabilitacije niso sijajni.

Mnogi invalidi, ki jim uspe spet priti med delovno silo, pa še vedno prejemajo invalidsko podporo. Da bi spodbudili

invalide, da se vrnejo med delovno silo, jim je dovoljeno obdržati invalidsko podporo; višina dohodka iz dela pa je odvisna od višine podpore. Dejstvo je namreč, da je revščina zelo povezana s slabim zdravjem in da minimalna invalidska podpora obsodi invalida na življenje v revščini. Ni pa potrjeno, da invalidske podpore izboljšajo zdravje invalidov ali kvaliteto njihovega življenja.

Ker bo v *Socialnem varstvu* sčasoma zmanjkalo denarja, bo prisiljeno k spremembam. Ko se bo to zgodilo, bo priložnost za to, da se zapolnijo vrzeli, da se uskladijo različni uradi in da se omogoči uporabnikom boljše svetovanje, tako da bodo lahko uporabili spretnosti, ki jih imajo, in spretnosti, ki si jih lahko pridobijo, in si ponovno zgradili življenje.

NAGOVOR PREDSEDNIKA DRŽAVNEGA SVETA MAG. BLAŽA KAVČIČA NA PODELITVI LISTINE »OBČINA PO MERI INVALIDOV« ZA LETO 2011 OBČINI SLOVENSKE KONJICE (2. december 2011)

Spoštovane udeleženke in udeleženci današnje svečane prireditve, cenjeni župan občine Slovenske Konjice gospod Miran Gorinšek, gospe in gospodje,

prisrčen pozdrav vsem prisotnim!

Združeni narodi so oktobra 1992 z resolucijo razglasili jutrišnji dan - 3. december - za mednarodni dan invalidov, z namenom, da bi v vseh državah sveta spodbudili razumevanje invalidnosti, zavzemanje za dostojanstvo, pravice in blaginjo invalidov ter zavedanje o koristih **integracije** invalidov v politično, družbeno, gospodarsko in kulturno življenje.

Današnjih državljanek in državljanov vredna družba je samo družba, ki deluje skladno in je prijazna do vseh svojih

članov! Bojmo se zato politične ponudbe »vitke države« in »države nizkih davkov«. Všečni izrazi niso nič drugega kot napoved ukinjanja socialne države! Denar za javno šolstvo, zdravstvo in socialo moramo razumeti kot investicijo v humano, skladno delujočo družbo vrednot. Logika kapitala pa vidi ta denar kot strošek ki ga je treba »klestiti«! Prevlado plenilskih elit so po svetu že prepoznali ne samo kot neetično smer družbenega razvoja, ampak tudi kot neperspektivno smer, saj ne gradi na človeku, ampak na denarju!

Prva stopnica k integraciji invalidov v skladno delujočo družbeno zgradbo je temeljna raven družbene organiziranosti, to je raven lokalne skupnosti, kjer se **ubesedene vsebine** resolucij lahko dejansko pretopijo v **konkretne**

aktivnosti na področju prilagajanja okolja ljudem s posebnimi potrebami. Občina Slovenske Konjice, župan, občinski svetniki, občinska uprava in seveda vsi občani ste zaslužni za to, da ste se pridružili tisti družini slovenskih občin, v katerih se invalidi lahko bistveno lažje vključujejo v družbo kot enakopravni občani in državljani. Na ta način ste prispevali k zvišanju kakovosti življenja invalidov v vaši občini in njihovih družinskih članov pa tudi vseh ostalih, saj se težave invalidov ne tičejo le majhnega dela naše družbe, temveč nas vseh. Vaš uspeh bo veliko prispeval k temu, da si bomo morda lahko kmalu vsi skupaj z zadovoljstvom segli v roke in si čestitali, da živimo v državi - Sloveniji - po meri invalidov.

Taka usmeritev je nujna, kajti število invalidov narašča. Glavna razloga za to sta staranje prebivalstva in povečevanje pojavnosti kroničnih bolezni, kot so sladkorna bolezen, srčno - žilne bolezni, rakava obolenja in duševne motnje. Pri nas je po ocenah okrog 8% invalidov. Gre za 160.000 do 170.000 delovnih invalidov, otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, vojaških in vojnih invalidov ter duševno in telesno prizadetih oseb.

Z zakonodajo je poskrbljeno za večino temeljnih dejavnikov, ki spodbujajo razvoj invalidskega varstva in urejajo socialni položaj invalidov na različnih področjih, kot so neodvisno življenje, dostopnost, šolanje, usposabljanje, zaposlovanje, tehnični pripomočki, rehabilitacija in druga področja. A eno je tisto, kar je zapisano, drugo pa je tisto kar dejansko živimo.

Zagotovo največja ovira za bolj kakovostno življenje invalidov je, še posebej v tej zelo hudi ekonomski situaciji, **brezposelnost** med invalidi. Zaposlitev odstrani marsikatero drugo oviro. Brezposelnost med invalidi je bistveno večja od splošne brezposelnosti. Septembra 2011 je

Slavnostni govornik in častni gost podelitve listine "Občina po meri invalidov" mag. Blaž Kavčič, predsednik DS RS

Od leve proti desni: mag. Blaž Kavčič, predsednik DS RS, Miran Gorinšek, župan Občine Slovenske Konjice, Drago Novak, predsednik ZDIS, Ivan Pavlič, predsednik Območnega društva invalidov Dravinjske doline

bilo v Sloveniji skoraj 16.400 brezposelnih invalidov, to je okrog 15% vseh registriranih brezposelnih oseb. Delovno aktivnih pa je bilo okrog 30.400 invalidov, to je komaj 3,8% vseh delovno aktivnih oseb. Zakaj omenjam to perečo temo? Zato, ker je geslo letošnjega svetovnega dneva invalidov: »Skupaj za boljši svet za vse: vključevanje invalidov v razvoj«. Vsak posameznik ima v sebi ustvarjalne potenciale, ki jih družba potrebuje in to ne glede na specifične telesne ali druge okoliščine. Pomembno je nenehno ustvarjanje okoliščin, v katerih se ta potencial lahko sprosti in uresniči. Pomembna so **sistematična prizadevanja za izenačevanje možnosti invalidov**, s čimer se ti lahko vključujejo v razvojne procese. Na ta način lahko invalidi pridobijo priložnost in moč, da postanejo aktivni soustvarjalci lastnega življenja in soustvarjalci družbenega življenja na vseh ravneh.

Spoštovani,

občina Slovenske Konjice je s pridobitvijo listine Občina po meri invalidov pokazala, da invalidi razume in spoštuje kot pomemben del njenega delovnega in družbenega okolja.

Zato naj čestitam **županu** in vsem sodelujočim, ki so prepoznali in premagali stereotipne predstave in spodbudili nove priložnosti in možnosti za bolj kakovostno življenje vseh občanov, ne le invalidov. Čestitam za prejeto listino, vsem invalidkam in invalidom ter ljudem dobre volje, ki jim je mar za kakovostno življenje invalidov, pa iskrene čestitke ob njihovem jutrišnjem Mednarodnemu dnevu invalidov!

Hvala.

Od leve proti desni: Drago Novak, predsednik ZDIS, Miran Gorinšek, župan Občine Slovenske Konjice, Ivan Pavlič, predsednik Območnega društva invalidov Dravinjske doline

Polna dvorana Kulturnega doma v Slovenskih Konjicah, kjer je potekala slovesna podelitev listine "Občina po meri invalidov"

Drago Novak, predsednik ZDIS predaja listino "Občina po meri invalidov" in skulpturo Miranu Gorinšku, županu Občine Slovenske Konjice

Obrazložitev za podelitev listine "Občina po meri invalidov" za leto 2011 Občini Slovenske Konjice je podala mag. Andrejka Fatur – Videtič, predsednica strokovnega sveta ZDIS in namestnica predsednice projektnega sveta ZDIS

Boris Šuštaršič, državni svetnik in predsednik Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije med govorom

